

Usredotoči se na budućnost

Školski program profesionalnog razvoja za srednje škole

Priručnik za profesore

Usredotoči se na budućnost

**Školski program profesionalnog razvoja
za srednje škole**

Priručnik za profesore

Razbor 1999

- **Pripremu i tisak ove knjige financirao je**
Institut Otvoreno društvo - Hrvatska
Hebrangova 21, Zagreb
- **Izdavač**
Društvo za istraživanje i razvoj ljudskih potencijala Razbor
Tratinska 29, Zagreb
- **Tisak**
Express digitalni tisak d.o.o. Rijeka

Usredotoči se na budućnost

Školski program profesionalnog razvoja
za srednje škole

- **Autori**
Nancy Perry
Zark van Zandt
- **Prijevod i adaptacija**
Toni Babarović
Iva Šverko
- **Lektura**
Nives Opačić
- **Korektura**
Ivana Ferić
Lovorka Kozole
- **Naslovnica i grafičko uređenje**
Iva Šverko

Sadržaj

- **Uvod 7**
- **Profesionalni razvoj 9**
 - Što je profesionalni razvoj? 9
 - Osnovni pojmovi profesionalnog razvoja 9
 - Teorije profesionalnog razvoja i izbora zanimanja 9
 - Osnovne postavke planiranja karijere 10
 - Zašto je profesionalni razvoj važan učenicima? 11
- **Metode rada s učenicima 13**
 - Obilježja adolescencije 13
 - Tehnike poučavanja 14
 - Interakcija u razredu 14
 - Grupna dinamika 16
- **Školski program profesionalnog razvoja 19**
 - Cjeline programa 19
 - Upitnik “Što znam o svijetu rada?” 20
 - Učeničke mape 21
 - Uloga roditelja u Školskom programu profesionalnog razvoja 21
- **Vježbe Školskog programa profesionalnog razvoja 23**
 - Cjelina 1. Upoznavanje samoga sebe: Tko sam? 25
 - Cjelina 2. Istraživanje zanimanja i svijeta rada: Kamo idem? 49
 - Cjelina 3. Planiranje karijere: Kako to ostvariti? 67
- **Dodatak 85**
 - Planiranje profesionalne budućnosti: Plan profesionalnog razvoja
 - Diploma
 - Vodič za roditelje

Uvod

Školski program profesionalnog razvoja program je koji omogućuje učenicima da samostalno i uz pomoć profesora, roditelja i prijatelja upoznaju svoje sposobnosti, interese i vrijednosti, istraže svijet rada i planiraju svoju karijeru. Program se sastoji od 34 vježbe, podijeljene u tri osnovne cjeline, u kojima učenici upoznaju sebe, raznovrsna zanimanja i planiraju karijeru. Osnove programa zacrtane su prema teorijama profesionalnog razvoja i izbora zanimanja, a vježbe su osmišljene prema najučinkovitijim metodama rada s učenicima. Program se uklapa u uobičajene razredne aktivnosti, no nudi i dodatne oblike suradnje učenika i roditelja. Program je detaljno razrađen, no profesorima ostavlja mogućnost da pojedine vježbe prilagode specifičnim zahtjevima škole.

Zamišljeno je da se program primjenjuje najmanje godinu dana, jedna vježba tjedno. Vježbe treba primjenjivati prema redoslijedu određenom u knjizi, jer se informacije iz jedne vježbe često koriste u sljedećima. Nastava iz Školskog programa profesionalnog razvoja može se odvijati u sklopu satova razrednika ili kao fakultativna nastava. Važno je da učenici prisustvovanje nastavi ne dožive kao obavezno te da se njihov uspjeh u programu ne ocjenjuje.

Sudjelujući u Školskom programu profesionalnog razvoja, učenici će moći:

- razumjeti što je profesionalni razvoj
- uočiti važnost aktivnog planiranja vlastite budućnosti
- znati da sami mogu izabrati vlastiti posao
- shvatiti potrebu za kvalitetnim obrazovanjem
- vidjeti kako ponašanja i stavovi koje sada razvijaju utječu na njihovu budućnost
- učiti o sebi i onome što im je važno
- upoznati svijet rada i razmotriti osobine različitih zanimanja
- razumjeti da planiranje i priprema za budućnost počinje već sada
- naučiti kako se služiti raznovrsnim izvorima koji im mogu pomoći u ostvarivanju vlastitih ciljeva
- prihvatiti da je profesionalni razvoj proces koji traje cijeli život.

Prije početka rada s učenicima profesori se moraju dobro upoznati s osnovnim pojmovima vezanim uz profesionalni razvoj, metodama i strategijama rada s učenicima te sa samim programom. U ovom se priručniku mogu naći sve informacije potrebne za uspješan rad s učenicima.

Profesionalni razvoj

Što je profesionalni razvoj?

Profesionalni razvoj je proces upoznavanja vlastitih sposobnosti, vrijednosti i interesa, istraživanja svijeta rada i njegovih osobina te pronalaženja pravoga puta karakterističnog za svakog pojedinca.

Može se reći da profesionalni razvoj počinje pitanjima koja se često postavljaju maloj djeci: “Što bi htio biti kad odrasteš?” ili “Što bi željela raditi kad budeš velika?” Iz njih ona mogu saznati da će nešto postati i da sama mogu izabrati što. Razmišljanje o zanimanjima, odabir škole, poslovi kojima se počinjemo baviti – sve to ulazi u profesionalni razvoj. Profesionalni razvoj ne prestaje odabirom zanimanja; on se nastavlja kako se razvijamo i mijenjamo, kako se razvija i mijenja svijet oko nas. Stoga se može reći da profesionalni razvoj traje cijeloga života.

Na profesionalni razvoj pojedinca utječu roditelji, obitelj, prijatelji, škola, kulturno okruženje, specifičnosti regije stanovanja. Profesionalno informiranje i savjetovanje aktivno usmjerava učenike u njihovu profesionalnom razvoju. Educirani stručnjaci mogu pomoći učenicima da što bolje, zrelije i kvalitetnije prihvate važnost planiranja i usmjeravanja vlastite karijere i budućnosti. Školski program profesionalnog razvoja također je jedan od takvih pristupa.

Osnovni pojmovi profesionalnog razvoja

Posao je niz radnih zadataka, obaveza i odgovornosti koje pojedinac svakodnevno obavlja (primjer: profesor matematike u III. gimnaziji).

Zanimanje je veći broj specifičnih poslova koji imaju zajedničke osobine i zahtijevaju slične vještine (primjer: srednjoškolski profesor).

Karijera je slijed radnih zadataka i poslova koje pojedinac obavlja tijekom života. Uključuje obrazovanje, rad, obitelj, slobodno vrijeme, hobbije i još mnogo toga (primjer: roditelj i bračni drug koji je izabrao da bude profesor).

Teorije profesionalnog razvoja i izbora zanimanja

Razlikujemo dvije osnovne vrste teorija profesionalnog razvoja: strukturalne i razvojne. Strukturalne teorije pretpostavljaju da pojedinci teže pronaći zanimanje najbližije njihovim osobinama i interesima. Da bi proces izbora zanimanja bio uspješan,

pojedinaac mora poznavati sebe – svoje interese, vrijednosti, sposobnosti – i svijet rada – raznovrsna zanimanja i njihove zahtjeve – te odlučiti koja mu zanimanja najviše odgovaraju. Takve su teorije Parsonsova i Hollandova. Hollandova teorija izbora zanimanja vrlo je poznata i često primjenjivana. Razvojne teorije pretpostavljaju da pojedinci prolaze kroz različite razvojne faze koje utječu na njihov izbor zanimanja. Prema njima, profesionalni je razvoj proces koji traje cijeli život, uvjetovan osobnošću pojedinca i okolinom u kojoj živi. Najpoznatije su razvojne teorije Superova i Krumboltzova.

Školski program profesionalnog razvoja nastao je na načelima obaju teorija. Trebao bi poticati učenike da razmisle o sebi, upoznaju raznovrsna zanimanja koja bi im mogla odgovarati i da pritom razumiju da se s vremenom ljudi mijenjaju pa nije točno da za svakoga pojedinca postoji jedan “idealni” posao.

Osnovne postavke planiranja karijere

Kanadski Zavod za upravljanje ljudskim potencijalima ustanovio je pet principa za izgrađivanje karijere koji su se pokazali vrlo uspješnim u radu s mladim ljudima. Umjesto usmjeravanja prema jednoj velikoj odluci, mlade treba poticati da sagledaju ukupnu sliku svog života.

Promjena je stalna. Pratimo li samo jednu noć inozemne vijesti, uvjerit ćemo se da se svijet vrlo brzo mijenja. Zbog toga u izgrađivanju karijere moramo biti prilagodljivi. Moramo znati da ne donosimo jednu veliku odluku, već niz odluka u slijedu. Donosimo ih na razne načine – neke ne razmišljajući, druge prema njihovim pozitivnim i negativnim ishodima, treće

prema trenutačnom dojmu. Svaku odluku možemo promijeniti u skladu s promjenama oko nas, bez obzira na to što nam se ona u uvjetima u kojima smo je donijeli činila najboljom. U svakom izboru ima i dobrih i loših strana. Ako i propustimo neke potencijalne prednosti, time smo, vjerojatno, stekli neke druge.

Učenje traje cijeli život. Kada spoznamo da se svijet mijenja i da će se poslovi 21. stoljeća tek osmišljavati, postat će nam jasno da učenje i planiranje karijere moraju biti procesi koji traju cijeli život. Zato je jednako važno “učiti učiti”, koliko i učiti određene sadržaje. Za stalno učenje potrebne su vještine učenja, ali i kreativno razmišljanje.

Slijedi svoje srce. Važno je da znamo što želimo i što nam je važno. Uobičajene poruke poput “donesi pravu odluku”, “razmisli dvaput” ili “budi realan” često nas mogu obeshrabriti u maštanju o našim željama. Moramo naučiti da vjerujemo sebi. Osjećaj straha priječi nas da griješimo i da učimo na vlastitim pogreškama. U svijetu koji se stalno mijenja i u kojem su fleksibilnost i prilagodljivost vrline, moramo potaknuti učenike da preuzmu razumne vlastite rizike i uče na vlastitu iskustvu.

Usredotoči se na putovanje. Putovanje, ne cilj, postaje središte naših interesa. S obzirom na trajne promjene u svijetu, odabir konkretnog i jedinog zanimanja i ustrajno slijedenje zadanoga cilja može rezultirati vrlo ograničenim i zanemarivim iskustvom. Može se dogoditi da naš cilj prestane postojati prije nego što ga dosegnemo te da se pojave novi, posve nepredviđeni ciljevi. Stoga moramo pokušati široko sagledati budućnost i odrediti opći pravac kojim ćemo usmjeriti profesionalni razvoj. Naša životna situacija usmjerit će nas na što se moramo usredotočiti i pomoći će nam da usmjerimo naše snage u odre-

đenom smjeru. Kojiput ćemo se morati usmjeriti prema trenutačnim ciljevima, kao što je polaganje ispita ili zarađivanje novca za putovanje. Drugi ćemo put moći ćemo raditi na ostvarivanju ciljeva trajnije vrijednosti – održavanju važnih socijalnih odnosa, očuvanju posla koji zaista volimo. Da bismo bili zadovoljni poslom i životom uopće, morat ćemo se truditi da ostvarimo ciljeve i trajne i trenutačne važnosti.

Pronađi saveznike. Često se kaže da je dobro biti samostalan i nezavisan. Iako su te karakteristike nesumnjivo dobre, često ustanovimo kako ipak “ne možemo uspjeti posve sami”. U svakom aspektu našega života – a tako i posla – trebamo pomoć ljudi kojima vjerujemo. To mogu biti članovi obitelji, prijatelji, suradnici, kolege, šefovi. Mogu biti različitih godina i iz različitih razdoblja našega života. Svima im je zajedničko da su nam odnosi s njima vrlo važni. Oni nam mogu pomoći u donošenju odluka i povezivanju s drugima koji nam mogu biti korisni.

Zašto je profesionalni razvoj važan učenicima?

Nema sumnje da se svijet rada u cijelosti mijenja. Nove tehnologije omogućile su razvoj posve novih poslova i dovele do promjena u starim, a time i postavile zahtjev za novim zanimanjima. Danas se većina repetitivnih radnih zadataka može uspješno obaviti strojevima, koji ne griješe, ne umaraju se i ne odlaze na godišnji odmor. Smanjivanje potrebe za proizvodnim zanimanjima dovelo je do povećane potražnje uslužnih zanimanja. Moderan promet i komunikacija, čije se vrijeme mjeri u sekundama, omogućili su da

se poslovi obavljaju na najrazličitijim dijelovima svijeta i time su konkurenciju učinili globalnom.

Kao što je konkurencija među tvrtkama postala globalna, takvi su postali i natječaji za posao. Kvalitetnija prijevozna sredstva i bolje prometnice omogućuju brža putovanja, a informacijska tehnologija i rad u mjestu posve drugom od onoga u kojem živimo. Tvrtke prilagođuju uvjete rada takvim okolnostima: uvodi se sve više honorarnih poslova, poslova na manje od punog radnog vremena i različitih oblika vanjske suradnje. Ljudi će sve više biti oni koji nude usluge: svoja znanja i vještine. Sve će više mladih ljudi tražiti posao u mjestu u kojem ne živi.

Prilikom zapošljavanja najviše se vrednuju odgovornost, motivacija, prilagodljivost, uslužnost, komunikativnost, znanja i vještine, poduzetništvo. Imaju li vaši učenici takve osobine? Mogu li i žele li preuzeti odgovornost za upravljanje vlastitim životom? Razumiju li poduzetništvo i komunikaciju jednako dobro kao i čitanje, pisanje i računanje? Razumiju li da moraju vladati takvim vještinama i da je upravo sada vrijeme da ih razviju?

Današnji svijet očekuje od nas da budemo fleksibilni i prilagodljivi. U životu i u poslu možemo se bolje snalaziti ako naučimo prihvaćati promjene i reagirati na njih, ako znamo što volimo i kako da budemo uspješni u tome te ako vjerujemo sebi i cijenimo vlastite kvalitete. Školski program profesionalnog razvoja omogućit će učenicima da pronađu takve smjernice u životu. Učinit će obrazovanje bliže njihovim ciljevima i motivirat će ih da te ciljeve ostvare. Pomoći će im da nauče donositi važne odluke i da profesionalni razvoj shvate kao kontinuirani proces koji traje cijeli život i kojim mogu sami upravljati.

Metode rada s učenicima

Obilježja adolescencije

Školski program profesionalnog razvoja zasniva se na ideji da profesionalni razvoj zahtijeva informaciju i razumijevanje. Profesori su naviknuti da dijele informacije na predavanjima i raspravama. Ove će strategije, dakako, biti važan dio ovoga programa. Ipak, učenici će morati sami razmotriti informacije, stvoriti mišljenje o njima i vidjeti kako se one uklapaju u njihov pogled na budućnost. U ovom programu koristit će se i metodama rada koje olakšavaju uvid. To su produkcija ideja (“brainstorming”), igranje uloga i vježbe u malim grupama. Sve metode bit će potanko opisane.

Učenici prolaze kroz različite faze razvoja koje utječu na način kako uče. Na primjer, adolescenti doživljavaju burne psihološke, fizičke i fiziološke promjene zbog kojih se prestaju doživljavati djecom i stječu nov identitet s kojim se tek upoznaju, iskušavaju ga i oblikuju.

Fiziološki, adolescenti doživljavaju burne hormonske promjene u pubertetu. Njihovo zanimanje za osobe suprotnoga spola sve više raste, a odnosi dobivaju novo značenje. Raspoloženje im se neprestano mijenja iz krajnosti u krajnost.

Fizički, tijelo im se i dalje razvija i poprima oblike odraslih. Na žalost, rast im je rijetko stabilan i stalan. Djevojke se razvijaju prije dječaka i ranije počinju izgledati odraslo. I dječaci i djevojčice trude se postići idealan tjelesni izgled, poput likova iz medija, filmova ili sporta. Uglavnom, vrlo su zabrinuti za svoj izgled.

Psihološki, mišljenje njihovih vršnjaka postaje im sve važnije i skloni su prema njemu oblikovati svoj novi identitet. Stariji adolescenti traže neovisnost, što često može dovesti do problema u obitelji. Često se bune protiv tradicionalnih mišljenja i stalno iskušavaju “nove ideje” kako bi utvrdili svoje vrijednosti. Ipak, pripadanje grupi još je uvijek važno, iako se stariji adolescenti žele istaknuti kao različiti.

Profesori ne mogu promijeniti obilježja adolescencije. Međutim, oni ih mogu iskoristiti kako bi poboljšali komunikaciju s učenicima i time učinili metode poučavanja uspješnijim. Vježbe u ovom programu pomažu učenicima da se međusobno druže i uče jedni od drugih, čime im se omogućuje da svoje mišljenje uspoređuju s mišljenjem svojih vršnjaka i dalje ga oblikuju. Rad u malim grupama daje im osjećaj sigurnosti, ne zatvara ih u sebe nego im pruža priliku da se dokažu bez straha od kritike i ismijavanja. Igranje uloga daje im priliku da iskušaju i druge oblike ponašanja bez straha da će ih zbog toga vršnjaci odbaciti.

Tehnike poučavanja

Predavanje. Predavanje je strukturirano i organizirano podastiranje informacija o nekoj temi. Iako je predavanje brz način prenošenja informacija, ono ima i svoje nedostatke. Ako je predugačko i ne uspije privući pozornost učenika, učinak predavanja svodi se na minimum.

Rasprava. Rasprava je verbalna komunikacija između učenika te između učenika i profesora. Ona omogućuje da učenici razmijene ideje, stavove, razmišljanja i osjećaje prema odabranoj temi. Korisna je jer razvija sustavno razmišljanje, širi učenicima vidike i omogućuje im da upoznaju i shvate poglede na problem koji se razlikuju od njihovih. Rasprava proširuje i produbljuje razmišljanja učenika i daje im priliku da naučeno primijene.

Produkcija ideja ("brainstorming"). Produkcija ideja vrlo je popularna strategija poučavanja koja se temelji na slobodnom protoku ideja o nekoj temi. Voditelj predstavi problem ili neku situaciju o kojoj treba razmisliti i potiče učenike da navedu što više mogućih rješenja, ideja ili ishoda. Sve što učenici navedu voditelj bez komentiranja zapisuje, a na kraju nabiranja učenici i voditelj razmatraju svaku od navedenih ideja.

Igranje uloga. Igranje uloga nudi učenicima mogućnost da upoznaju različite oblike ponašanja potrebne u raznovrsnim životnim situacijama. Svako igranje uloga traje onoliko dugo koliko je potrebno da se prikažu mogući ishodi igrane situacije. Kako učenici tada najčešće ne iznose vlastita mišljenja, to je siguran način za upoznavanje i teških situacija a da se ne zadire u učenikovu intimu. Igranje uloga omogućuje učenicima da upoznaju osjećaje, misli i ponašanja u

sigurnim uvjetima. Treba stvoriti uvjete da dobrovoljno sudjeluju u igranju uloga i pokazati im neke vještine koje će im u toj vježbi pomoći. Igraju li uloge srodne vlastitoj, moći će pokazati drugima svoje osjećaje i stavove, a da se oni nužno ne pripisu njima. S druge strane, igrajući uloge suprotne vlastitu razmišljanju, upoznat će nove poglede i razmišljanja o konkretnoj situaciji i time razvijati razumijevanje i snošljivost. Igranje uloga otvara mogućnosti za raspravu i vrlo je zabavno.

Interakcija u razredu

Uspjeh Školskog programa profesionalnog razvoja ovisi o uspješnosti komunikacije u razredu: o komunikaciji među učenicima i o komunikaciji profesora i učenika. Da bi ona bila uspješna, učenici moraju razumjeti i usvojiti osnovna pravila ponašanja u raspravama u razredu, a profesori trebaju znati poticati i usmjeravati takvu raspravu. Sljedeće metode pomoći će učenicima i profesorima da što uspješnije komuniciraju.

Rasprave u razredu, prezentacije i vježbe teku mnogo lakše i učinkovitije su ako svi poznaju pravila ponašanja, razumiju ih i drže ih se. Pravila omogućuju učenicima i profesorima da ostvare svoja prava i preuzmu odgovornosti za svoje ponašanje. Slijedi nekoliko korisnih pravila ponašanja u razredu.

Slušaj drugoga. Dok jedan govori, ostali ga pažljivo slušaju, gledaju u oči i šute. Sljedeći koji dobije riječ treba sažeti što je učenik prije njega rekao i potom može početi izlagati vlastite ideje, poglede i stavove.

Uvijek priča samo jedan. Prilikom rasprave učenici mogu govoriti samo jedan po jedan. Onaj tko govori može držati u ruci simbol autoriteta (to može biti

sudački batić, kraljevsko žezlo, profesorski štap, veći ključ, neuključen mikrofoni, bilo što) i nakon prestanka izlaganja predati ga sljedećem govorniku. Simbol autoriteta služi kako bi se što bolje istaknuo govornik, govorniku treba dati sigurnost i samopouzdanje, a ostale učenike upozoriti da ga moraju pažljivo slušati. Ako učenici za vrijeme rasprave pričaju, raspravu treba prekinuti kako bi svi učenici mogli iznijeti vlastito mišljenje i pritom bili slušani.

Zadrži se na temi rasprave. Učenici se znaju udaljiti od teme rasprave. Tada ih ne treba grubo prekinuti, već ih pitanjem treba vratiti na pravi put. Profesor može reći: “Nisam siguran kakva je veza između ovoga što govoriš i onoga o čemu smo maloprije razgovarali. Možeš li mi objasniti?” To će omogućiti učeniku da objasni ono o čemu je govorio ili da shvati kako je raspravu usmjerio prema pogrešnoj temi.

Ideje svih učenika jednako su važne. Učenike treba poticati da podijele svoja razmišljanja s drugima. Svaki učenik u razredu mora se osjećati jednako vrijednim i mora moći slobodno izraziti svoje misli i osjećaje. On treba znati da su njegove ideje jednako važne i jednako prihvaćene kao i ideje drugih. Ako je ono što je učenik rekao pogrešno, treba reći nešto kao: “Mnogi bi se složili s tobom. Ipak, znamo da...” Time ga nećemo povrijediti niti ćemo učiniti da se osjeća neugodno ili ismijano.

Nitko nije prisiljen sudjelovati. Sve učenike treba poticati da sudjeluju u razrednim aktivnostima. Ipak, svi učenici moraju imati pravo da to ne učine ako im je sudjelovanje u nekoj aktivnosti neugodno.

Podcjenjivanje nije dopušteno. Iskreno sudjelovanje u raspravi moguće je samo ako učenici znaju da neće biti ismijani. Stoga treba jasno svima dati do znanja da je u redu ne slagati se s nečijim mišljenjem, ali da se ne smije prosuđivati nekoga na osnovi

njegova mišljenja. Učenicima treba pomoći da razumiju kako podcjenjivanja i ismijavanja zvuče i kako se drugi osjećaju u tim prilikama. Treba im vrlo jasno reći da je takvo ponašanje neprihvatljivo i da se neće dopuštati.

Pitanja su važna. Poznata je izreka “Nema glupih pitanja”. Ona je, dakako, istinita i treba se ponašati u skladu s njom. Svako pitanje ima svoju vrijednost. Učenicima treba omogućiti da postavljaju pitanja, treba im pokazati da je to dobro i treba pokušati odgovoriti na njih. Na većinu njihovih pitanja ovaj program nudi odgovore.

Uspješno vođenje rasprave zahtijeva od profesora da razluči glavne zaključke pojedinačnih izlaganja i cjelokupne rasprave, da učenicima pokaže kako razumije ono što govore i da učenike pravilno preusmjeri u njihovim nejasnim izlaganjima. Pet komunikacijskih vještina omogućit će olakšanu komunikaciju profesora i učenika. To su: slušanje, ponavljanje, objašnjavanje, postavljanje pitanja i traženje primjera.

Slušanje. Slušanje je oblik ponašanja pri kojem se koristimo raznim osjetima kako bismo što točnije doživjeli ponašanje druge osobe. Stoga prilikom slušanja nije dovoljno samo čuti što osoba govori nego i primijetiti način na koji ona to izgovara i kako se pritom ponaša. Slušanje se može poboljšati tako da se svjesno usmjerava pažnja prema verbalnim i neverbalnim oblicima ponašanja koje učenik iskazuje.

Ponavljanje. Ponavljanje je proces što točnijeg i detaljnog ponavljanja onog što je druga osoba rekla. Iako se ponavljanjem treba služiti umjereno, ono omogućuje profesoru da bude siguran da je potpuno razumio o čemu je učenik govorio. Ako je došlo do nesporazuma, učeniku će se pružiti prilika da preformulira rečeno. Ponavljanje je ujedno način da učenici znaju da ih je profesor ispravno shvatio.

Objašnjavanje. Objašnjavanje slijedi nakon ponavljanja onoga što je učenik rekao. Ono omogućuje profesoru da bolje shvati učenikove misli i tako oblikuje zaključak. Način na koji se to može učiniti jest: “Rekao si da.... Jesam li te dobro razumio?” Ako se učenik ne slaže s takvom interpretacijom njegova izlaganja, ima priliku dodatno objasniti ono što je želio reći. Objašnjavanje pomaže da se svi učenici i profesor potpuno razumiju.

Postavljanje pitanja. Pitanja su vrlo korisna kada se želi dobro razumjeti sugovornika. Ipak, pitanja treba postavljati umjereno i oprezno, najbolje jedno po jedno. Učenicima treba dopustiti da odgovore na pitanja prije nego što im se postavi sljedeće, budući da previše pitanja često zbunjuje sugovornika. Uvijek treba postaviti otvorena pitanja: “Možeš li mi reći malo više?”, “Kako si se osjećao?”, “Želiš li možda reći još nešto?” Za svaki odgovor treba učenika ohrabriti. Uvijek mu možemo zahvaliti na odgovoru, a ako odgovor nezadovoljava onda prema učeniku treba biti blagonaklon, a nakon toga upozoriti ga na ispravnu informaciju. Ako primijetite da je učenik uznemiren pitanjem, valja malo pričekati i nakon toga reći: “Vidim da puno razmišljaš o mojem pitanju. Želiš li još malo razmisliti ili bi radije želio da ti pomognem?” Postavljanje pitanja svakako treba završiti u pozitivnom tonu. Učenicima treba dati do znanja da pitanja nisu bila laka, da su oni pokazali sustavno razmišljanje i time producirali niz dobrih ideja te im na tome treba zahvaliti.

Traženje primjera. Učenicima je obično puno lakše govoriti o konkretnim slučajevima ili o izmišljenim primjerima nego o apstraktnim problemima i idejama. Uvijek im možemo pomoći pitanjem: “Možeš li mi dati neki primjer koji bi mi objasnio ono o čemu govoriš?” Takvi će nam primjeri pomoći da bolje razumijemo o čemu učenici govore, a njima će olakšati daljnje razmišljanje o problemu.

Primjena navedenih pet komunikacijskih vještina omogućuje učenicima da razviju i prošire vlastita razmišljanja. One olakšavaju tok razgovora. Mogu se primijeniti u raspravama, vježbama, igranju uloga i osmišljanju ideja pri donošenju odluka. Naravno, to su opće komunikacijske vještine i njihova upotreba u svim grupnim aktivnostima vrlo je poželjna.

Grupna dinamika

Grupe, male ili velike, prolaze kroz različite faze razvoja. Kada je grupa osnovana, članovi su u pravilu ljubazni jedni prema drugima i poštuju se. Međutim, kako se sve više ulazi u radne zadatke, sve se više pojavljuju neslaganja i poteškoće. To su normalni procesi grupne dinamike i svaka će grupa postaviti standarde i norme ponašanja te na kraju postići određenu razinu funkcioniranja. Dobro je da voditelj grupe poznaje neke trikove:

Razvoj malih grupa. Male grupe predstavljaju podgrupe učenika koje se formiraju s vremenom ako im se dopusti da sami biraju grupice unutar kojih će raditi. Održavanje tih podgrupa može pomoći učenicima da se uz podršku prijatelja osjećaju ugodnije i sigurnije. S druge strane, što se učenici više sprijateljuju jedni s drugima, to manje prate pravila ponašanja u grupi. Jedan od načina da se to izbjegne jest da se često organiziraju različite manje grupe.

Suprotstavljanje grupa. Katkada se zna dogoditi da se članovi grupe podijele u odvojene skupine prema svojim stavovima. Kada se to dogodi, treba ih potaknuti da prihvate i tuđe stavove. Treba im pomoći da shvate kako se ne moraju slagati s nečijim stavom, ali kako nije u redu da se zbog toga ne slažu s osobom. Treba ih usmjeriti na razmatranje problema, a ne odnosa unutar grupe. Treba im omogućiti da razmotre svoje osjećaje i da nađu rješenje svoga problema.

Okrivljavanje. Do okrivljavanja može doći kada se za probleme unutar grupe izravno napadnu neki članovi grupe ili podgrupe. Okrivljavanje može biti vrlo razorno jer ruši povjerenje, usporava rješavanje problema i odvaja pojedince od grupe. Voditelj grupe nikako ne smije dopustiti okrivljavanje; čim ga uoči, mora ga zaustaviti i objasniti učenicima da se takvo ponašanje neće moći nastaviti. Okrivljavanje se može iskoristiti – to je prilika u kojoj učenici mogu primjenjivati komunikacijske vještine kako bi svladali konflikt.

Monopoliziranje. Neki učenici toliko sudjeluju da mogu preuzeti cijelu vježbu. Kada se to dogodi, treba im zahvaliti na njihovu entuzijazmu i sudjelovanju i objasniti im da je ipak nužno da svi učenici sudjeluju u vježbi. Tada valja prekinuti kontakt pogledom s tim učenicima i davati im što manje povoda da govori.

Previše privatni razgovori. Katkada se zna dogoditi da učenici, težeći za što boljom raspravom, stanu iznositi vrlo osjetljive priče vezane uz njih ili njihove obitelji. Tada ih treba zaustaviti, iskazati im poštovanje i predložiti im da o tome porazgovaraju s vama nakon sata.

Tihi članovi grupe. Mnogi su učenici često vrlo tihi. Osjećaju se slobodnijim i otvorenijim kada rade u malim grupama. Bez obzira na to što oni aktivno ne sudjeluju, to ne znači da nisu zainteresirani i da ne uče. Neki učenici najbolje uče upravo kada su mirni i kada opažaju sve što se događa. Važno je znati da oni prate događaje tijekom vježbe, ali i ostaviti im pravo da budu tihi ako to žele.

Razgovori sa strane. Prilikom rasprave neki će učenici voditi privatne razgovore koji smetaju raspravi. Treba ih prekinuti i pozvati da svoj razgovor podijele s ostalim članovima grupe. Time ćete im pokazati kako razred neće imati koristi od njihova

privatnog razgovora, a ni oni neće čuti što govore drugi. Osvrnite se na osnovna pravila grupne rasprave i radite dalje.

Promašivanje teme. Povremeno će netko od učenika ispričati nešto što neće biti vezano uz grupnu raspravu. Treba ga prekinuti i pitati na koji su način njegova razmišljanja vezana uz raspravu. Učenik će tada imati priliku razjasniti što je želio reći ili shvatiti da je odlučio od teme. Tada ga treba potaknuti da i dalje sudjeluje u radu, ponuditi mu da nakon sata iznese vama svoja razmišljanja te da se na njih vrati kada budu bliža osnovnoj temi rasprave.

Otežan rad grupe. Katkad se može dogoditi da voditelj grupe osjeti kako se grupa “čudno ponaša”, ali ne može razumjeti zašto je tako. Kada se to dogodi, voditelj treba podijeliti svoje osjećaje s grupom i pitati što se događa. Na primjer, voditelj može reći: “Danas ste tihi. Možete li mi objasniti što se događa?”

Većina grupa funkcionira dobro i učenici najčešće rado raspravljaju i vole se baviti svojom budućnošću. Ipak, voditelj mora održavati tempo rada grupe i mora se prilagoditi potrebama grupe. To poboljšava proces učenja i omogućuje učenicima da upoznaju svoje želje.

Školski program profesionalnog razvoja

Sve informacije potrebne za provođenje Školskog programa profesionalnog razvoja dane su u *Priručniku za profesore*. Ipak, kojiput se valja koristiti i drugim materijalima koji sadrže relevantne informacije o svijetu rada. To mogu biti materijali Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, *Vodič kroz zanimanja* (Razbor, 1998), druge knjige, publikacije i brošure, Internet, novine, oglasi. Informacije o svijetu rada nalaze se svuda oko nas. Moramo ih primijetiti i ocijeniti njihovu važnost.

Školski program profesionalnog razvoja zamišljen je tako da se primjenjuje bez ocjenjivanja. Ocjenjivanje učenika nema nikakva smisla jer je jedino važno da učenici spoznaju da njihovi trenutni naponi koje ulažu utječu na njihovu budućnost i kako je zbog njih samih važno da se sada posvete njezinu planiranju. Program im nudi da bolje upoznaju sebe i svijet rada te da vide na koji im način željena zanimanja mogu omogućiti cjelokupan način života kakav žele. Ne možemo kontrolirati sve faktore koji utječu na izbor zanimanja; ipak, uvijek je bolje planirati i time napore usmjeriti prema određenom cilju. Ilustrativan je naslov knjige *Ako ne znaš kamo ideš, vjerojatno ćeš završiti negdje drugdje*. Tako je i s izborom zanimanja.

Cjeline programa

Program je podijeljen u tri cjeline, od kojih svaka odgovara na jedno od ključnih pitanja profesionalnog razvoja. Na početku svake cjeline postoje osnovne teoretske informacije o vježbama koje će uslijediti. Te su informacije dovoljne za uspješno provođenje vježbi. Ipak, osim njih, nije loše zaviriti i u druge izvore informacija.

Cjelina 1: Upoznavanje samoga sebe. Pomoći će učenicima da odgovore na pitanje “Tko sam?”, da upoznaju vlastite interese, sposobnosti, vrijednosti i ambicije te da shvate njihovu vezu s izborom zanimanja.

Cjelina 2: Istraživanje zanimanja i svijeta rada. Omogućit će učenicima da odgovore na pitanje “Kamo idem?”, da otkriju mogućnosti koje im se pružaju nakon završetka školovanja, da upoznaju raznovrsna zanimanja i načine kako mogu sami naučiti više o njima.

Cjelina 3: Planiranje karijere. Pomoći će učenicima da odgovore na pitanje “Kako to ostvariti?”, da isplaniraju odgovarajuće školovanje potrebno za zanimanje koje im se sviđa i koje će im omogućiti željeni stil i način života.

Prve dvije cjeline sadrže po 12 vježbi, a treća 10, svaka od njih potanko je opisana u sistematiziranim poglavljima:

Pregled: vrlo kratak opis vježbe.

Trajanje: određeno tek okvirno, za svaku vježbu profesor sam procjenjuje hoće li je produžiti ili skratiti, ovisno o vremenu kojim raspolaže, o znanju i potrebama njegovih učenika; vježbe najčešće traju od 30 do 45 minuta.

Ciljevi: osnovni smisao vježbe i glavne promjene koje vježba izaziva u učenika.

Potrebni materijali: navedeni su svi materijali potrebni za provođenje vježbe; najčešće se vježba može provesti bez ičega ili tek na bloku papira.

Priprema: navedene su sve potrebne aktivnosti profesora prije same vježbe.

Aktivnosti: detaljan opis načina provođenja vježbe; specificirane su sve aktivnosti.

Rasprava: navedeno je nekoliko pitanja koja treba postaviti učenicima kako bi o njima razmislili, razmijenili mišljenja i donijeli zaključke.

Dodatne aktivnosti: predviđene su u situacijama kada se osnovna aktivnost ne može provesti ili kada se ona želi nadopuniti; profesori mogu sami odlučiti žele li integrirati dodatnu aktivnost u nastavu ili ne.

Program je osmišljen tako da bude što fleksibilniji. On dopušta profesorima da pokažu svoju kreativnost, iskustvo i znanje u njegovoj primjeni u razredu, uzimajući u obzir osobine učenika, njihove obiteljske prilike i društvenu okolinu.

Vježbe su opisane tekstom i sličicama. Značenje sličica jest:

rad koji treba staviti u učeničke mape

domaća zadaća nužna za vježbu

rad koji treba podijeliti sa starijima kod kuće ili u zajednici

Na kraju svake cjeline nalazi se popis potrebnih znanja i vještina koje je učenik tijekom vježbi iz te cjeline trebao steći. Zamišljeno je da svaki učenik ispuni taj upitnik i pritom primijeti svoj napredak, ali i područja koja još mora razvijati.

Upitnik “Što znam o svijetu rada?”

Upitnik “Što znam o svijetu rada?” uključen je u program. Može se rabiti na početku i na kraju programa, kao pokazatelj svladavanja programa. Analizirajući rezultate učenika, profesori će moći vidjeti koje cjeline programa treba detaljnije proraditi, a koje su učenici dobro svladali. Moći će primijetiti koji su učenici profesionalno zreliji, a kojima valja posvetiti više pažnje. Učenici moraju znati da će na kraju programa moći sami uvidjeti koliko su napredovali u profesionalnom razvoju i u donošenju važnih odluka u planiranju budućnosti.

Učeničke mape

Učenička mapa zbirka je radova koje učenici izrađuju tijekom Školskoga programa profesionalnog razvoja. Pomaže im da prate svoj razvoj i napredak te da se osvrnu na važnost programa u vlastitim životima.

Učenička mapa može se izraditi presavijanjem bijeloga kartona formata A3 (veličina 42 x 29,7 cm) po sredini kako bi se dobio fascikl za ulaganje radova. Druga je mogućnost kupnja fascikla bijele ili vrlo svijetle boje. Profesori se moraju odlučiti za jednu od tih dviju mogućnosti, no važno je da svi učenici imaju iste mape – ili presavinute kartone ili fascikle.

Učenici trebaju na svojoj mapi napisati ime programa, svoje ime i prezime, razred i školsku godinu početka programa (to je važno ako se program provodi više godina jer tada informacija o razredu nije dovoljna):

Usredotoči se na budućnost
Marko Marić
4a, školska godina 2000./01.

Dodatne informacije (poput škole, imena profesora, adrese stanovanja) također se mogu navesti, no važno je da mapa ne sadrži previše birokratskih informacija. Mapa mora biti bliska učenicima, oni je moraju prihvatiti, a ne doživjeti kao nešto nametnuto. Zato se mape oslikavaju. Svi učenici na mapi trebaju nacrtati nešto što im se sviđa, što prikazuje njihovu osobnost. Pritom ih treba poticati, kako bi se opustili i zaista nacrtali ono što ih veseli.

Učenička mapa listovima je podijeljena na tri dijela. Svaki od njih nosi jedan od naslova:

Cjelina 1: Tko sam?
Cjelina 2: Kamo idem?
Cjelina 3: Kako to ostvariti?

Sudjelujući u programu, učenici će izraditi mnoge radove koji oslikavaju njihove osobine i koji pokazuju načine upoznavanja svijeta rada. Većina tih radova priložit će se u mapu. Svaka od vježbi koja za rezultat ima rad za učeničku mapu bit će označena sličicom mape. Kada profesori primijete takvu oznaku uz vježbu, moraju učenicima kazati da će se njihov rad staviti u učeničku mapu.

Učeničke je mape najbolje držati u školi, kako bi ih učenici tijekom nastave uvijek mogli imati. Važno je da mape budu sigurno spremljene dok traje program, a na kraju programa one se trebaju uručiti učenicima. To će omogućiti učenicima da vide kako su se mijenjali i kako je tekao njihov profesionalni razvoj.

Druga je mogućnost da ih učenici odnose kućama, no postoji vrlo velika vjerojatnost da će se – pogotovo ako program traje više godina – mape izgubiti ili da će se dio njihova sadržaja zametnuti. Stoga je najbolje da profesori sami odluče kako će čuvati mape.

Uloga roditelja u Školskom programu profesionalnog razvoja

Roditelji su prvi učitelji svoje djece i najviše će utjecati na njihov izbor zanimanja. Stoga je važno da roditelji potiču učenike da sudjeluju u programu i da budu otvoreni prema pitanjima. *Vodič za roditelje*, brošura koju će im profesori podijeliti na početku programa, uputit će ih u osnove ovoga programa i dati im smjernice kako da se ponašaju.

Usredotoči se na budućnost

Vježbe Školskog programa profesionalnog razvoja
za srednje škole

- Cjelina 1. Upoznavanje samoga sebe: Tko sam?
- Cjelina 2. Istraživanje zanimanja i svijeta rada: Kamo idem?
- Cjelina 3. Planiranje karijere: Kako to ostvariti?

Usredotoči se na budućnost

CJELINA 1

Upoznavanje samoga sebe: Tko sam?

■	Vježba 1	Uvod u <i>Usredotoči se na budućnost</i>
■	Vježba 2	Kad mi bude trideset
■	Vježba 3	O čemu maštamo?
■	Vježba 4	Životni sat
■	Vježba 5	Koji su moji interesi?
■	Vježba 6	Koje su moje vještine?
■	Vježba 7	Radne vrijednosti
■	Vježba 8	Rasporedi svoje vrijeme
■	Vježba 9	Spolni stereotipi
■	Vježba 10	Spoznaj svoje snage
■	Vježba 11	Kada se sve zbroji
■	Vježba 12	Intervju

Uvod

Ova će cjelina pomoći učenicima da upoznaju svoje interese, sposobnosti, talente, radne vrijednosti i želje. Učenici će uvidjeti da je svaki rad vrijedan. Shvatit će da je svatko od nas poseban i da ima vlastiti put prema željenom zanimanju. Neki će možda odlučiti postati učitelji jer žele pomoći drugima, raditi s mladima, prenositi znanja, dok će drugi odabrati isti posao jer im radno vrijeme i godišnji odmori odgovaraju njihovu stilu života. Neki će možda postati učitelji zbog utjecaja obitelji ili prijatelja ili zato što je to jedino zanimanje koje su mogli dobiti u tom trenutku. Isti ovakav izbor moguć je i za druga zanimanja, poput glumca ili liječnika.

Kada smo mladi, svatko od nas sanja o budućnosti u kojoj se cijene i nagrađuju naši talenti i znanja. Ako i ne ostvarimo uvijek svoj san, on je i dalje važan jer je nit vodilja prema onome što želimo biti. Ova cjelina pomoći će učenicima da nizom vježbi odsanjaju i analiziraju svoj san o budućnosti. No mi se ne razvijamo u osami. Okolina i razni vanjski događaji utječu na nas. Kako starimo, naše iskustvo mijenja načine na koje donosimo odluke. Ako imamo obitelj, o njezinoj dobrobiti razmišljamo koliko i o svojoj. Izbor više nije uvijek slobodan, nego je to kompromis sa stvarnošću. Bilo kako bilo, za naše je učenike sada vrijeme da sanjaju i istražuju sebe i svijet.

Poslije uvoda i upoznavanja s konceptom razvoja karijere te strukture i ideje programa učenici će vježbama uvidjeti važnost donošenja profesionalnih odluka. Na početku im treba naglasiti da ovaj pro-

gram nije poput ostalih predmeta ili izborne nastave. Ovo je mogućnost da učenici razmišljaju o sebi i maštaju o željenoj budućnosti. Neka tim programom razmisle o načinima pripreme i obrazovanja za željeno zanimanje i usklade ih sa stvarnim mogućnostima koje im se pružaju. Naime, trebaju znati da ako smo jako motivirani za nešto, prijeći ćemo i najveće zapreke. Učenici će uvidjeti da ih nitko neće voditi kroz čitav život i da moraju naučiti samostalno donositi važne odluke. Konačno, ovo je njihov život. Što će učenici dobiti iz ovog programa, ovisi o tome koliko budu u njega uložili.

Program ćemo početi objašnjavanjem osnovnih postavki razvoja karijere i termina koji će se rabiti u vježbama. Nakon toga učenici će razmišljati o svojoj budućnosti, analizirati svoja razmišljanja i na kraju pokušati naći načine kako ostvariti svoje želje s obzirom na objektivne okolnosti. Nastavit će upoznavati svoje interese, vještine i talente te uvidjeti što zapravo od posla žele, tj. upoznat će svoje radne vrijednosti. Njihovo slobodno vrijeme i kako ga provode reći će im još o njima, a shvatit će koliko ono utječe na zadovoljstvo životom. Učenici će uvidjeti kako najbolje rasporediti vrijeme i kako to utječe na izbor zanimanja. Vježbama će naučiti što su spolni stereotipi i kako oni mogu suziti izbor mogućih zanimanja. Na kraju će sažeti sve što su naučili o sebi u ovoj cjelini i pokušati sve to uobličiti u dobar intervju za željeno zanimanje, što će biti i posljednja vježba ove cjeline.

VJEŽBA 1: Uvod u *Usredotoči se na budućnost*

Pregled

Ovom vježbom učenici će se upoznati s programom *Usredotoči se na budućnost* i s osnovnim pojmovima i definicijama s ovoga područja. Ispunit će upitnik koji mjeri njihovo osnovno razumijevanje svijeta rada i razvoja karijere.

Trajanje

Približno 45 minuta

Ciljevi

Učenici će naučiti najvažnije postavke i pojmove kojima će se baratati tijekom programa.

Potrebni materijali

- Upitnik “Što znam o svijetu rada?”
- Papir u boji (kolaž ili neki plakat)
- Fascikl koji će služiti kao učenička mapa
- Umnožen Vodič za roditelje

Priprema

Pročitajte cijeli *Priručnik za profesore* i napravite sažetak programa, kako biste ga mogli predstaviti učenicima. Naglasite koliko je važno poznavati vlastite interese, vrijednosti i sposobnosti u donošenju profesionalnih odluka. Pripremite i natpise ključnih pojmova (posao, zanimanje, karijera) te natpise osnovnih postavki na kojima počiva ovaj program (promjena je stalna; učenje traje cijeli život; usredotoči se na putovanje; slijedi svoje srce i pronađi saveznike). Umnožite Vodič za roditelje iz dodatka ovog priručnika.

Opis vježbe

Upoznajte učenike s programom *Usredotoči se na budućnost*. Važno je da im date uvid u kakvu će programu sudjelovati. Neka učenici postanu svjesni da je došlo vrijeme da se otisnu u svijet rada i karijere. Kako bi uspjeli na tom putovanju, moraju preuzeti odgovornost za svoje odluke. Zato je potrebno da nauče što više o sebi, svojim interesima, znanjima i sposobnostima, a i o svijetu rada. Trebaju se suočiti i sa stvarnosti, realnim mogućnostima koje im se nude te odabrati kojim putem ići kako bi ostvarili svoje ciljeve u karijeri. Sve će se zbivati postupno, počevši snovima o budućnosti koje će vježbama prilagođavati i mijenjati u skladu sa životnom stvarnosti.

Sada primijenite upitnik “Što znam o svijetu rada?”. Upozorite učenike da na pitanja odgovore samostalno i ozbiljno. Recite im neka naprave tablicu za odgovore: neka nacrtaju tri stupca (S - slažem se, NS - ne slažem se i ? - ne znam) i 48 redaka, koliko ima i pitanja. Pročitajte im uputu s početka upitnika. Kada ste sigurni da su ju razumjeli, počnite s ispunjavanjem upitnika: pažljivo im pročitajte svako pitanje (pročitajte i redni broj pitanja), a oni neka označe onaj odgovor za koji misle da je točan. Iznad popisa za odgovore neka napišu svoje ime i prezime te datum. Skupite popise za odgovore i ispravite ih. Odgovor “ne znam” smatrat će se netočnim. U upitniku otisnutom u ovom priručniku označeni su točni odgovori. Na sljedećoj vježbi vratite im popise s napisanim brojem bodova koji su ostvarili. Tada im recite da će o svemu tome učiti u ovom programu, te da će ovaj upitnik biti primijenjen još jednom na kraju programa. Usporedba tih dvaju rezultata omogućit će učenicima da prate svoj profesionalni razvoj i dat će podatke za evaluaciju programa.

Neka učenici samostalno naprave “učeničke mape” prema uputama danim u početnom dijelu ovog priručnika. Objasnite im da će sve svoje bilješke i radove stavljati u tu mapu tijekom cijeloga programa. Na kraju programa u mapi će biti pohranjeni njihovi

radovi, a mapa će im biti i podsjetnik na vježbe u kojima su sudjelovali. Ovaj upitnik koji su učenici upravo ispunili bit će prvo što će staviti u mapu. Neka ga pohrane kao: "Cjelina prva: Tko sam?"

Objasnite im osnovne pojmove: posao, zanimanje, karijera. Učenici bi trebali dobro shvatiti i naučiti razliku među njima.

Posao. Rad na jednom određenom radnom mjestu sa specifičnim radnim zadacima i obavezama. Na primjer: sportski fotoreporter u Večernjem listu.

Zanimanje. Veći broj specifičnih poslova koji imaju zajedničke osobine i zahtijevaju slične vještine. Na primjer: fotograf.

Karijera. Zbroj svih aktivnosti u životu pojedinca i njegova odnosa prema radu. Uključuje naobrazbu, rad, obitelj, slobodno vrijeme, hobbije i drugo.

Upoznajte učenike s osnovnim načelima i postavkama ovoga programa. Izradite natpise i opise tih postavki, predstavite ih učenicima te potaknite kratku raspravu o njima.

Osnovne postavke ovog programa preuzete su od Kanadskog zavoda za upravljanje ljudskim potencijalima kako bi olakšale učenicima razumijevanje programa. Učenici će njima shvatiti povezanost programa i stvarnog života te postojanje neprekidnih promjena u svijetu rada.

Promjena je stalna. Mi se neprekidno mijenjamo, a mijenja se i svijet oko nas - uključujući i svijet rada. Znanja i vještine koje smo jednom stekli više neće biti dovoljne za obavljanje radnih zadataka u čitavom radnom vijeku. Radnik se mora znati prilagoditi novim zadacima. Sposobnost prilagodbe važna je vještina za novo tisućljeće.

Učenje traje cijeli život. Kada završite srednju školu ili fakultet ne znači da tada prestajete učiti. Mogućnosti stalnoga učenja brojne su i samo čekaju da ih prepoznate i iskoristite.

Usredotoči se na putovanje. Putovanje kroz život nalik je putovanju automobilom: znate kamo želite stići i znate kojim putem, ali ipak većinu vremena provedete u autu. Mislite na putovanje sa svim njegovim zamkama, pogrešnim skretanjima, novim mogućnostima i autocestama za nova odredišta.

Slijedi svoje srce. Katkada sanjajući shvatimo što zapravo želimo, a naše stvarne želje pravi su motivator u oblikovanju i stvaranju obećavajuće karijere. Kojiput treba puno rada kako bi se ostvarili neki snovi, ali nikada se nemojte bojati pokušati.

Pronađi svoje saveznike. Životno putovanje ne traje jako dugo. Prijatelji, obitelj, profesori, susjedi - svi vam oni mogu biti dobri saveznici i pomoć kada treba donijeti važne odluke na vašem životnom putu.

Podijelite učenicima po primjerak *Vodiča za roditelje* iz dodatka ovog *Priručnika* i recite im da ga daju svojim roditeljima.

Rasprava

- Jeste li u zadnje vrijeme primijetili neke promjene u školi? Što se promijenilo u vašem susjedstvu?
- Što ste korisno naučili izvan škole? Na koji način?
- Je li vam se ikada dogodilo nešto neočekivano što je promijenilo vaš život i usmjerilo ga drugačije od planiranog?
- Tko vam je do sada pomagao u donošenju važnih odluka?

ŠTO ZNAM O SVIJETU RADA?

Uputa za učenike (čita profesor)

“Ja ću pažljivo pročitati sljedeće tvrdnje, a vi ćete procijeniti slažete li se s njima ili ne. Slaganje s tvrdnjama prikazite tako da za svaku tvrdnju označite jedan od tri stupca: S – slažem se, NS – ne slažem se i ? – ne znam.”

	S	NS	?
1. Porez plaćaju samo oni koji zarađuju više od 50.000 kn godišnje.		√	
2. Zaposleni roditelji svojoj djeci mogu kupiti gotovo sve što ona požele.		√	
3. Žene mogu biti izvrsni vodoinstalateri.	√		
4. Koliko ću zarađivati, ne ovisi o tome hoću li završiti srednju školu.		√	
5. Pojmovi “posao” i “karijera” znače isto.		√	
6. “Prenosive vještine” jesu one vještine koje mogu proširiti među svojim kolegama.		√	
7. Količina slobodnog vremena koju imam ovisi o mojem zanimanju.	√		
8. To što ne volim svoj jako dobro plaćen posao može biti dovoljan razlog da ga napustim.	√		
9. Već sada bih trebao/trebala početi razmišljati o svojem radnom životu.	√		
10. Napredak tehnologije katkada stvara nove poslove i briše stare.	√		
11. Nakon završetka srednje škole ili fakulteta, za mene je učenje gotovo.		√	
12. Matematičke vještine korisne su samo u znanstvenim ili tehničkim zanimanjima.		√	
13. Poslovi koji su danas dostupni ne razlikuju se previše od onih koje su obavljali naši djedovi.		√	
14. Svatko tko ima posao može kupiti ili unajmiti stan.		√	
15. Volontiranjem možeš naučiti vještine koje pomažu u dobivanju posla.	√		
16. Ako izgubim posao, ponovo ću morati učiti za novi u istom zanimanju.	√		
17. Kad budem imao/imala posao lako ću uštedjeti novac za stvari koje želim.		√	
18. Muškarcima i ženama jednako dobro odgovaraju znanstvena i tehnička zanimanja.	√		
19. Najbolja su ona zanimanja u kojima se zarađuje najviše novca.		√	
20. Ako napustim školu prije mature, dobit ću bolji posao prije od svojih vršnjaka.		√	
21. Ono što učim u srednjoj školi može utjecati na izbor moga zanimanja.	√		
22. Netto mjesečni prihod je novac koji ostaje nakon što se plate svi računi.		√	
23. Kad budem imao/imala posao, moći ću uzeti dug godišnji odmor svake godine.		√	
24. Pojmovi “posao” i “zanimanje” znače isto.		√	

	S	NS	?
25. Kada budem odlučivao/odlučivala o svom budućem zanimanju, dobro je popričati s ljudima koji rade poslove koji mi se sviđaju.	√		
26. Pri izboru zanimanja trebam uzeti u obzir svoju osobnost.	√		
27. Većina ljudi promijeni nekoliko poslova u svom radnom vijeku.	√		
28. Stručno usavršavanje tijekom čitava života vrijedi za profesore i predavače, ali ne i za ostale.		√	
29. Pri izboru zanimanja najvažnija je plaća.		√	
30. Promjena tehnologije može utjecati na to hoću li zadržati svoj posao.	√		
31. Ako vrijedno radim i dajem sve od sebe, nikad neću izgubiti svoj posao.		√	
32. Budući da ću većinu života raditi, sad se moram zabavljati.		√	
33. Potrebno je čitav život učiti i razvijati vještine da bih mogao/mogla zadržati posao koji mi se sviđa.	√		
34. Tvoj "opis posla" sadrži: što radiš, gdje radiš i koliko radiš (koliko sati na tjedan radiš).	√		
35. Jedna osoba koja izgubi posao ne utječe na druge ljude u zajednici.		√	
36. Pravilno raspoložem prihodima, znači da nikad ne potrošim više nego što zaradim.	√		
37. Kad budem imao/imala posao, moći ću kupiti sve što želim.		√	
38. Maštanje i sanjarenje važno je za profesionalni razvoj.	√		
39. Nema mnogo zanimanja ili poslova koje mogu izabrati.		√	
40. Na zadovoljstvo poslom utječu sâm posao, radni uvjeti, suradnici i dužina radnog vremena.	√		
41. Ako nisi bogat, nije realistično započeti vlastiti (privatni) posao.		√	
42. Obrazovanje i rad zauzet će većinu mog života.	√		
43. Posao se najbolje bira prema uvriježenim spolnim stereotipima.		√	
44. Jedna od dobrih stvari kad puno zarađuješ jest da uvijek imaš puno vremena za uživanje u novcu.		√	
45. Zanimanje medicinske sestre savršen je izbor za neke muškarce.	√		
46. Ako sam dobro obrazovan/obrazovana i vrijedno radim, sigurno ću dobiti posao koji želim i zadržati ga cijeli život.		√	
47. Najprikladnije vrijeme za početak istraživanja i planiranja profesionalnog razvoja jest zadnja godina srednje škole.		√	
48. Jedina vrsta inteligencije koja je važna jest koliko si pametan u školi.		√	

Dodatna aktivnost

Velik popis zanimanja koji će se formirati tijekom programa mogao bi početi ovom vježbom. Neka taj popis bude uvijek izvješten, a vi probajte potaknuti učenike na to da dodaju bilo koje novo zanimanje koje im padne na pamet, uključujući i ona koja nisu upoznali u samom programu. Kada popis naraste, pokušajte ga složiti po abecedi, kako bi bio pregledniji i kako biste izbacili ista zanimanja.

VJEŽBA 2: Kad mi bude trideset

Pregled

Učenici će pokušati zamisliti svoj život kada im bude trideset godina.

Trajanje

Približno 30 do 40 minuta

Ciljevi

Učenici će prepoznati i uvidjeti neke svoje vrijednosti i težnje.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Pripremite natuknice (poput ovih dolje) koje će vam pomoći da učenike vodite kroz zamišljeno putovanje.

Opis vježbe

Recite učenicima da će se otisnuti na zamišljeno putovanje u budućnost. Njihov je zadatak da opišu jedan dan u svojem životu kada im bude trideset godina.

Recite učenicima da zatvore oči i zamisle da se bude jednoga proljetnog jutra u tridesetoj godini života. Neka se potpuno prepuste mašti i neka se ne ograničavaju ikakvim današnjim realnim problemima. Vodite ih uz pomoć ovakvih pitanja:

- Gdje žive (veliki grad, manji, u kakvu susjedstvu, državi)? U kakvu domu žive (stanu, kući)? S kim žive (roditeljima, partnerom, djecom, rođacima, prijateljima)?
- Gdje rade (u uredu, trgovini, tvornici, na otvorenom ili zatvorenom)? Kakvu vrstu posla obavljaju (pišu, rješavaju probleme, rade sa strojevima, računalima, ljudima)? S kim surađuju (rade na traci, rade samostalno, s nekolicinom suradnika)? Nadgleda li ih tko dok rade? Kakav im je šef? Uključuje li im posao putovanja? Kako se odijevaju za posao (radna odjeća, odijelo, ležerno, uniforma)? Kakvo im je radno vrijeme (od 9 do 17, u smjenama, nemaju stalno radno vrijeme)?
- Kako idu na posao (pješice, tramvajem, autobusom, autom, biciklom, motorom)? Što ručaju (ponesu nešto do kuće, jedu u kantini, tvrte, u restoranu, idu kući na ručak)? Jedu li sami ili u društvu?
- Kada se vraćaju kući s posla? Što rade u slobodno vrijeme? Kojim se slobodnim aktivnostima bave (sportom, čitanjem, skupljanjem nečega, planinarenjem, gledanjem filmova itd.)? Što im je potrebno za to (video, sportska oprema, bicikl, kompjuter, vikendica, brod)?
- Što im se najvažnije dogodilo toga dana?

Pošto im date dovoljno vremena da o svemu razmisle, recite im da napišu priču na temu: “Jedan dan u mojem životu 20___ godine”. Ako tko nije završio priču na satu, neka je dovrši za sljedeću vježbu.

Napomena profesorima

Iako ova vježba može biti i vježba pisanja, sadržaj je ipak važniji od stila i pravopisa.

Rasprava

- Kako će svijet izgledati 20___ godine?
- Kakvi će biti načini javnog prijevoza?
- Kakva će se odjeća nositi?
- Kako će izgledati škole?
- Hoće li se pojaviti neka nova zanimanja?

Dodatna aktivnost

Neka učenici naprave kolaž na istu temu služeći se slikama iz časopisa i novina.

Trajanje

Približno 30 do 40 minuta

Ciljevi

Učenici će razmisliti što im je sve važno u radu i životu. Moći će uspostaviti vezu između svojih životnih težnji i načina (pripreme) kako to ostvariti.

Potrebni materijali

Ništa

Priprema

Pitanja za raspravu unutar grupa trebaju biti napisana na ploču.

Opis vježbe

Učenici će biti podijeljeni u grupe po tri ili četiri. Jedan od učenika početak će čitati svoju priču. Zatim će tražiti ostale u grupi da raspravljaju o sljedećim pitanjima:

- Što ova priča govori o mojim interesima?
- Koje su mi stvari važne u poslu?
- Je li ovaj moj san moguć?

VJEŽBA 3: O čemu maštamo?

Pregled

U malim grupama učenici će razmijeniti priče iz prethodne vježbe. Zamolit će jedni druge da analiziraju svoje snove o budućnosti s obzirom na životni stil, posao koji obavljaju i okruženje u kojem žive. Što im sve to govori o njihovim vrijednostima i težnjama u životu?

Nakon svakog komentara ili rasprave pisac priče morat će se s navedenim složiti ili mu proturječiti. Treba naglasiti da su svi izbori jednako vrijedni i da ništa nije nemoguće.

Kada svi učenici pročitaju svoje priče drugima, upitajte ih što su naučili u ovoj vježbi? Jesu li iznenađeni? Jesu li u stvaranju svoje priče imali neki uzor?

Ako vrijeme dopusti, možete im postaviti pitanje kako bi izgledala priča da opisuje koji od njihovih slobodnih dana vikendom ili praznikom? Kako bi proveli svoj slobodni dan? Da li bi bili u društvu ili sami? Bi li trebali imati neku opremu, poput bicikla i sl.? Što nam takva priča može reći o nekoj osobi?

Rasprava

- Naše se odluke uvijek zasnivaju na našim vrijednostima i onome što nam je bitno. Pitajte učenike što sada misle o svojim vrijednostima. Misle li da će zadržati iste vrijednosti i kada budu imali trideset godina?
- Što sve može utjecati na odluke koje donosimo?

Dodatna aktivnost

Neka učenici pitaju roditelje ili druge odrasle koji su bili njihovi snovi o budućnosti kada su bili njihova uzrasta. Jesu li su ostvarili svoje snove? Zašto možda nisu?

VJEŽBA 4: Životni sat

Pregled

Učenici će ispuniti vlastiti “životni sat”. Označavat će na njemu važne životne događaje i razdoblja. Ispunjavanjem “sata” uvidjet će koliki dio svoga života provode radeći.

Trajanje

30 minuta

Ciljevi

Učenici će moći zorno predložiti kako bi mogao izgledati njihov život i uvidjeti da je važno donositi

životne odluke racionalno i na osnovi točnih i relevantnih informacija.

Potrebni materijali

- List papira
- Flomasteri ili drvene bojice

Priprema

Nacrtajte “životni sat” na ploču i označite na njemu godine. Ako ste odabrali *dodatnu aktivnost*, dovedite gosta da razgovara s učenicima.

Opis vježbe

Neka učenici svaki za sebe, na listu papira, nacrtaju “životni sat” prema primjeru iz ovoga priručnika.

Neka sliku nazovu “Životni sat”. Objasnite im vježbu; recite da nacrtani sat predstavlja životni vijek. Počinje rođenjem, a podijeljen je na životna razdoblja po godinama (npr. do 80).

Učenici će na “satu” bilježiti sve važnije događaje u svom životu, počevši od godina:

- Kada su pošli u osnovnu školu
- Koliko imaju sada
- Kada očekuju da će završiti srednju školu
- Kada očekuju da će završiti fakultet, višu školu ili neko drugo dodatno obrazovanje, ako ga planiraju
- Kada očekuju da će se zaposliti
- Kada misle da će se udati ili oženiti, ako to planiraju
- Kada misle da će stvoriti obitelj, ako planiraju imati djece
- Ako planiraju imati djece, kada će djeca napustiti roditeljski dom (recimo da su mladi ljudi samostalni s oko 20 godina) i koliko će godina oni tada imati
- Kada misle otići u mirovinu

Naravno, ovo su samo mogući životni događaji; učenike treba potaknuti na to da samostalno razmišljaju o svojoj budućnosti i sami određuju svoje prekretnice u životu.

Učenici bi sada trebali označiti određenom bojom ili uzorkom dio kruga (kružni isječak) od početka do kraja svojega formalnog obrazovanja.

Neka nekom drugom bojom ili uzorkom označe na isti način dio svojega života kada će raditi (tj. kada će biti zaposleni).

Rasprava

- Koliki ćete dio života raditi?
- Koliki će dio života otpasti na školovanje?
- Jesu li obrazovanje, vrsta posla i zadovoljstvo poslom međusobno povezani? Kako?
- Zašto je važno voljeti posao koji radimo?

- Kako se osjećate kada si ovako predložite budućnost? Je li dobro sanjati o budućnosti? Zašto da ili zašto ne?

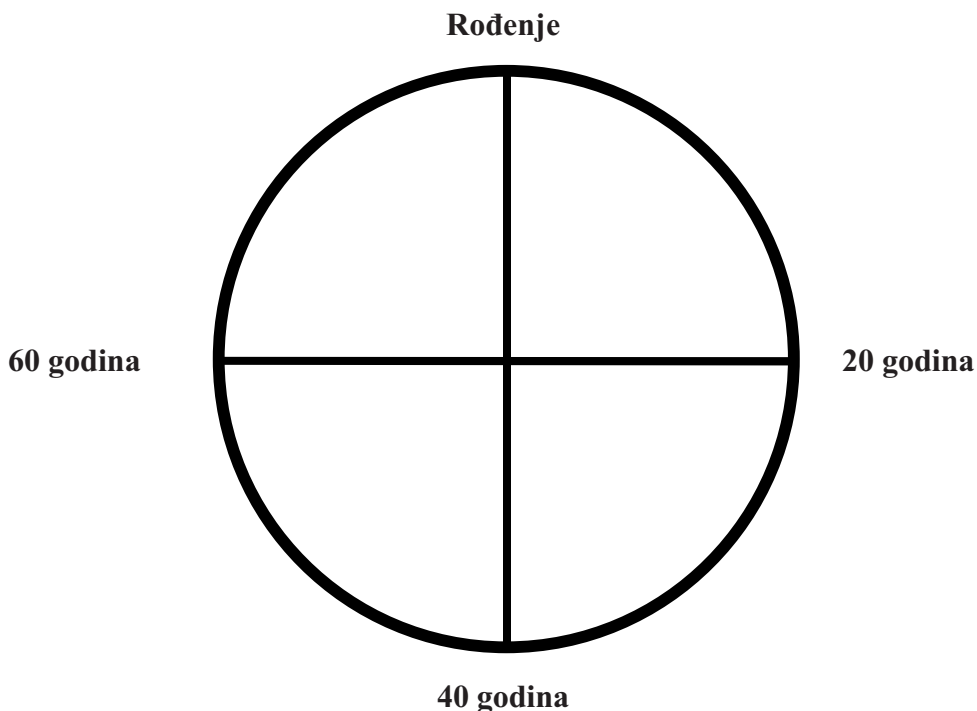
- Bi li vaši “životni satovi” izgledali drugačije kada biste ih nacrtali za pet godina? Zašto da ili ne?

Dodatna aktivnost

Pozovite jednu (ili više) umirovljenih osoba na vježbu da nacrtaju svoje “životne satove”. Potaknite ih da raspravljaju o tome kako se svijet promijenio i kako se i sada mijenja.

Neka učenici ponesu kućama svoje ispunjene “životne satove” i potaknu svoje roditelje ili druge starije ukućane da nacrtaju vlastite. Na sljedećoj vježbi porazgovarajte s učenicima o sličnostima i različitostima dobivenih “satova”.

ŽIVOTNI SAT

VJEŽBA 5: Koji su moji interesi?

Pregled

U ovoj vježbi učenici će razmišljati o svojim interesima i pokušati ih povezati s budućim zanimanjem. Ako imate u školi koji upitnik profesionalnih interesa poput Hollandova USPI-ja ("Upitnik za samoprocjenu profesionalnih interesa"), savjetujte se sa školskim psihologom o primjeni i interpretaciji dobivenih rezultata te ga primijenite. Ako nemate nikakav gotov upitnik profesionalnih interesa, provedite ovu vježbu kako je opisana.

Trajanje

45 minuta

Ciljevi

Učenici će shvatiti kakvu ulogu imaju njihovi interesi u donošenju profesionalnih odluka.

Potrebni materijali

Određen broj primjeraka nekog upitnika profesionalnih interesa, ako ga možete nabaviti. Ako ne, učenicima će trebati list papira i olovka.

Priprema

Na ploču nacrtajte tablicu poput ove u priručniku. Za početak naslovite samo prvu kolonu (aktivnosti).

Opis vježbe

Neka učenici, svaki za sebe, u prvi stupac tablice napišu najviše 20 aktivnosti koje vole. To mogu biti odlasci u kino, čitanje knjiga, razni sportovi, izlasci u grad, planinarenje, slikanje, sviranje itd.

Označite drugi stupac sa D/ S. Neka učenici označe za svaku od aktivnosti obavljaju li je samostalno (S) ili u društvu (D). Treću kolonu označite sa kn. Neka učenici u toj koloni označe one aktivnosti za koje im treba više od 30 kuna. Zadnji će stupac označavati čestinu bavljenja određenom aktivnošću. Ako učenici određenu aktivnost izvode barem jednom mjesečno, neka uz nju stave kvačicu.

Podijelite razred na male grupe. Neka svaki učenik kaže drugima što je ovom vježbom naučio o sebi. Nakon toga potaknite učenike da razmisle koje bi zanimanje moglo zadovoljiti njihove interese.

20 stvari koje volim raditi

Aktivnosti	D/S	kn	✓
1. _____			
2. _____			
3. _____			
4. _____			
...			
20. _____			

Rasprava

- Zašto je važno uzeti u obzir vlastite interese kada razmišljate o svom budućem zaposlenju? (Podsjetite ih na "životni sat".)
- Ulaze li vaši interesi u grupu aktivnosti poput *rada s ljudima*, *rada sa stvarima (strojevima)* ili *rada s podacima i idejama*? Što vam to govori o vašem izboru zanimanja?

Rad s podacima i idejama. Ako volite raditi s podacima i idejama, skupljati i usvajati informacije čitajući ili izvodeći pokuse i eksperimente, možda biste voljeli obavljati nekakav istraživački posao. Time biste možda otkrili nove načine proizvodnje ili usavršili postojeću tehnologiju. Mogli biste dizajnirati, pisati ili crtati kako biste izrazili svoje ideje.

Rad s ljudima. Ako volite raditi s ljudima, možda biste mogli naći zanimanje u kojem biste poučavali druge, objašnjavali im ili pokazivali kako što učiniti, davali im savjete, pomagali ljudima s problemima ili brinuli se za druge. Možda biste mogli voditi druge i utjecati na njihovo mišljenje ili organizirati aktivnosti drugih.

Rad sa stvarima. Ako volite raditi sa strojevima ili alatima, možda bi vam odgovaralo neko od zanimanja u kojima popravljate i održavate strojeve ili usklađujete njihov rad, izrađujete konkretan proizvod ili upravljate raznim vozilima.

Dodatna aktivnost

Neka svaki učenik napravi popis mogućih zanimanja, uzimajući u obzir vlastite interese i navedene grupe zanimanja.

VJEŽBA 6: Koje su moje vještine?

Pregled

Pričom o jednom uspjehu iz svojega života učenici će uvidjeti koje vještine posjeduju i kako su one povezane s odabirom budućeg zanimanja.

Trajanje

45 minuta

Ciljevi

Učenici će moći prepoznati vještine koje posjeduju. Uvidjet će da se vještine mogu razviti u školi, kući ili slobodnim aktivnostima te će početi povezivati svoje vještine s izborom zanimanja.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Nađite ili napišite priču o jednom neuspjehu. Nešto poput navedenog primjera. Učenici će pokušati analizirati događaj i razmisliti o vještinama koje su mogle pripomoći da događaj uspije.

Opis vježbe

Svaki će učenik napisati kratak opis jednoga svoga uspješnog događaja. To može biti neki doživljaj s obitelji, postignuće u školi ili nekoj drugoj aktivnosti i slično.

Podijelite učenike na parove. Neka prvi učenik iz para pročita svoju priču drugomu. Drugi će u njoj pokušati prepoznati sve vještine prvoga učenika koje su bile potrebne za uspjeh.

Nakon toga neka drugi učenik izvijesti prvoga koje je vještine opazio. Neka prvi učenik razmisli o njima i pokuša pronaći još situacija u kojima su mu te vještine koristile. Na kraju neka prvi učenik zapiše one svoje vještine u koje je siguran.

Neka učenici promijene uloge. Neka drugi pročita priču prvomu i neka nastave postupak.

Objasnite razredu da se iste vještine koje mogu biti korisne u različitim zanimanjima zovu *prenosive vještine*. To su, na primjer, organizacijske vještine, komunikacijske vještine, vještine analize i sinteze itd.

Pročitajte učenicima opis jednoga neuspješnog događaja. Sljedeća priča može vam poslužiti kao primjer. Recite učenicima da pokušaju pronaći vještine koje bi mogle ovaj neuspjeli događaj učiniti uspješnim.

Priča: ZABAVA

Ivana i Josip odlučili su organizirati zabavu za kraj školske godine. Samo su o tome pričali, smislili su što će sve raditi, koga će sve pozvati, što će tko obući. Napokon Josip upita: “Ali slušaj, gdje ćemo organizirati zabavu?” “Ma to nije problem, moji svaki vikend idu u vikendicu, neće imati ništa protiv”, rekla je Ivana. “Ali što ćemo s hranom i pićem?” “To je moja briga. Ja ću nešto kupiti”, odgovori Josip.

I tako je došao i taj dan, zabava za kraj godine. Josip se na vrijeme pojavio pred Ivaninim vratima i pozvonio. Već letimičnim pogledom na njezino lice shvatio je da nešto nije u redu. “Ne možemo ovdje imati zabavu, moji danas nisu otišli, ne znam zašto.” Josip je poludio: “Pa zar ih nisi jučer mogla pitati idu li?!!!” Ivana bijesno odgovori: “Kako sam to mogla znati, uvijek idu - svaki vikend!!!” Zatim doda smirenije: “Možda možemo otići k Ireni, njenih često nema doma. Nego gdje ti je hrana i piće?” “Hrana i piće? Zar sam to ja trebao nabaviti?”

U tom trenutku pozvonila je Tanja, a sekundu poslije Irena. Objasnili su im situaciju. “Dobro, što ćemo sada? Da bar imamo neku muziku tu u sobi!!” rekla je Irena. “Pa mislili smo da će Igor donijeti koji CD. Njegovi su super”, uskočila je Ivana. U tom trenu pojavio se i Igor, ali nije donio ništa.

“I to mi je neka zabava”, promrmlja Tanja. Svi su stajali u Ivaninoj sobi i zurili jedni u druge. Dobro, bar je škola gotova. “Znate što? Ja bih trebala oprati kosu, užasno mi je prljava”, reče Irena i krene prema vratima od stana, za njom je pošla i Tanja pričajući nešto o svojoj mami. Igor je pogledao na sat i rekao da na žalost mora ići, da je i tako svratio samo u prolazu.

Kada su svi otišli, Ivana i Josip otišli su u njezinu sobu i sjeli. “Eto, ostali smo sami”, snuždeno će Josip te doda: “Pođimo bar u grad na piće da nekako proslavimo.” “Ma ne mogu, posvadila sam se s tatom oko ovog tulumu i zabranio mi je da idem u grad ovaj tjedan!”, odgovori Ivana kroz suze.

Rasprava

- Koje su vještine potrebne u većini zanimanja? (komunikacija, organizacija, planiranje itd.)
- Koliko su te vještine važne u zanimanjima o kojima ste vi razmišljali? A koje su druge vještine potrebne?

VJEŽBA 7: Radne vrijednosti

Pregled

Važno je objasniti učenicima što sve utječe na zadovoljstvo poslom. Ovom vježbom učenici će, odabirući neke od radnih vrijednosti s popisa, uvidjeti što im je važno u radu.

Trajanje

Približno 35 do 45 minuta

Ciljevi

Učenici će se upoznati s radnim vrijednostima i pronaći one koje su njima najvažnije.

Potrebni materijali

- Popis radnih vrijednosti (profesor može pročitati definicije)
- Pribor za pisanje

Priprema

Napišite ili izvjesite popis radnih vrijednosti na ploču. Budite spremni dati definiciju svake radne vrijednosti.

Opis vježbe

Pročitajte učenicima sljedeću uputu: “Kada odabirete određeni posao ili zanimanje, važno je odabrati onaj koji odgovara vašim vrijednostima. Ovaj popis može vam pomoći da ustanovite što je vama važno. Ove radne vrijednosti mogu vam donijeti zadovoljstvo u

odabranom zanimanju. Razmislite o svakoj vrijednosti kada vam pročitam definiciju. Ako vam je važna, označite je. Kada prođemo cijeli popis vratite se i pokušajte pronaći one tri vrijednosti koje su vama najvažnije. Poredajte ih po važnosti”.

RADNE VRIJEDNOSTI

Autoritet. Vi kontrolirate druge na radnom mjestu.

Popularnost. Čim se pojavite, privlačite pozornost drugih jer ste svima dobro poznati.

Natjecanje. Natječete se s drugima na radnom mjestu.

Stvaralaštvo. Koristite se maštom i tako dobivate nove ideje u radu.

Fleksibilan posao. Imate posao u kojem vi sami određujete radno vrijeme.

Pomaganje drugima. Pružate neposrednu pomoć osobama kojima je potrebna.

Nezavisnost. Sami određujete koji ćete dio posla kada i kako obaviti.

Utjecajnost. Utječete na stavove i odluke drugih.

Intelektualna stimulacija. Imate posao koji zahtijeva dosta razmišljanja i donošenja logičnih zaključaka.

Rad na otvorenom. Obavljate posao na otvorenom.

Uvjeravanje. Uvjeravate druge da djeluju u određenom smjeru.

Fizički posao. Obavljate posao koji zahtijeva veliku fizičku aktivnost.

Prestizj. Imate posao koji vam pruža status i poštovanje drugih.

Odnosi s javnošću. Radite posao u kojem ste u svakodnevnom kontaktu s javnosti.

Priznanje. Obavljate posao za koji dobivate javna priznanja i pozornost javnosti.

Istraživanje. Istražujete i otkrivате nove činjenice te ih primjenjujete.

Rizičan posao. U vašem poslu ima dosta rizika - financijskog ili fizičkog.

Rutinski posao. Vaš se rad sastoji u dobro utvrđenim radnjama koje se ponavljaju.

Sezonski posao. Zaposleni ste samo u određeno doba godine.

Nadgledanje. Vi određujete, organizirate, rukovodite ili nadgledate aktivnosti drugih.

Putovanje. Posao koji obavljate zahtijeva od vas česta putovanja.

Upotreba matematike. U radu se koristite matematikom ili statistikom.

Raznolikost. Vaše se radne obveze često mijenjaju.

Bogatstvo. Imate posao kojim dobro zarađujete.

Rad s djecom. Vaš je posao poučavanje ili briga za djecu.

Rad s rukama. Radite rukama ili ručnim alatom.

Rad sa strojevima. Koristite se strojevima i drugom mehanizacijom.

Rasprava

- U kakvoj su vezi vaše radne vrijednosti sa zanimanjima o kojima ste razmišljali na osnovi svojih interesa? (Neka se učenici sjete pete vježbe.)
- U kakvoj su vezi vaše radne vrijednosti sa zanimanjima o kojima ste razmišljali na osnovi svojih vještina? (Neka se učenici sjete šeste vježbe.)
- Postoje li neke radne vrijednosti koje su vam toliko važne da biste radije ostavili posao koji ih ne sadrži nego se odrekli te vrijednosti?

Dodatna aktivnost

Recite učenicima da ponesu kući popis svojih radnih vrijednosti i da razgovaraju s roditeljima o njihovim radnim vrijednostima. Mijenjaju li se vrijednosti s godinama? Kako?

VJEŽBA 8: Rasporedi svoje vrijeme

Pregled

Učenici će imati 168 sati u tjednu koje će pokušati najbolje rasporediti.

Trajanje

45 minuta

Ciljevi

Učenici će naučiti koliko im vremena, osim posla, ostaje za obitelj, slobodne aktivnosti i odmor. Vježbom će uvidjeti koliko je važno slobodno vrijeme.

Jedan tjedan u mojem životu

AKTIVNOSTI

Rad
Putovanje/prijevoz
Odijevanje i higijena
Pranje rublja i glačanje
Hranjenje
Kupovanje
Čišćenje
Popravci i održavanje stana/kuće
Plaćanje računa i financije
Slobodno vrijeme
Ukupan broj sati tjedno

BROJ SATI x BROJ DANA = UKUPAN BROJ SATI TJEDNO

_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____
_____	x	_____	=	_____

168

Potrebni materijali

List papira i olovke u boji

Priprema

Učenici bi se trebali sjetiti svoga idealnog zanimanja iz druge vježbe. Nakon toga trebali bi procijeniti koliko im vremena, radeći odabrano zanimanje, ostaje za slobodne aktivnosti i odmor. Na ploču nacrtajte tablicu tjednog rasporeda uobičajenih aktivnosti.

Opis vježbe

Neka učenici najprije procijene potrebno vrijeme za aktivnosti koje su nužne za život, a tek onda ostatak upišu u slobodno vrijeme.

Nakon toga recite učenicima da nacrtaju veliki krug i podijele ga na 28 dijelova. Svaki odjeljak neka predstavlja period od 6 sati. Neka ucrtaju u krug kružne isječke koji po veličini (broju sati) odgovaraju podacima iz tablice. Neka svaki isječak označe drugom bojom ili uzorkom.

Rasprava

- Što ste naučili ovom vježbom?
- Je li vas iznenadilo koliko vam slobodnog vremena ostaje na tjedan?

Dodatna aktivnost

Pitajte učenike kako bi iskoristili svoje slobodno vrijeme i koliko im je novca za to potrebno. Neka učenici zamole roditelje da ispune takav isti kružni prikaz.

VJEŽBA 9: Spolni stereotipi

Pregled

U raspravi će učenici uvidjeti kakvi su njihovi spolni stereotipi. Shvatit će da takvi stereotipi utječu na donošenje profesionalnih odluka.

Trajanje

35 minuta

Ciljevi

Učenici će upoznati spolne stereotipe i uvidjeti kako oni ograničavaju izbor zanimanja. Vježbom će proširiti broj zanimanja o kojima razmišljaju kao o svom izboru.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Ništa

Opis vježbe

Podijelite učenike na manje grupe (4-5 učenika). Neka u svakoj grupi bude i dječaka i djevojčica.

Neka svaka grupa sastavi dva popisa zanimanja. Prvi bi trebao sadržavati tipično muška zanimanja, a drugi tipično ženska. O tome koja zanimanja pripadaju kojem popisu učenici se za sada ne bi trebali dogovarati niti o tome raspravljati unutar grupe. Neka jednostavno sastave popise od svih prijedloga, bez puno rasprave.

Kada ispune oba popisa, neka pogledaju svako zanimanje posebno i rasprave bi li i osoba suprotnog spola mogla to raditi. Na primjer, bi li neki posao s

popisa “ženskih” zanimanja mogao raditi muškarac? Neka izbace s popisa sva zanimanja koja su prikladna za oba spola.

Na ploču nacrtajte dvije kolone i nazovite ih “muška”, odnosno “ženska”. Neka vam sada svaka grupa za svaku kolonu izdiktira ona zanimanja sa svojih popisa koja su ostala neprekrižena. Prokomentirajte svi skupa ona zanimanja koja su na ploči.

Rasprava

- Zašto je važno razmišljati o svim zanimanjima kao jednako pogodnima i za muškarce i za žene?
- Pogledajte i usporedite broj zanimanja koja se smatraju tipično muškima ili tipično žen-skima.
- Sjetite se osnovne postavke razvoja karijere: “Slijedi svoje srce”. Ima li to neke veze sa spolnim stereotipima?
- Kako spolni stereotipi sužavaju izbor?

Dodatna aktivnost

Pozovite gosta koji radi neki posao netipičan za njegov/njezin spol. Neka ispriča razredu kako mu je bilo donijeti takvu profesionalnu odluku i što je to njemu ili njoj značilo.

VJEŽBA 10: Spoznavaj svoje snage

Pregled

Učenici će naučiti Gardnerovih sedam tipova inteligencije. Ova vježba pomoći će im da spoznaju svoje “snage” i uvide kakav je odnos tipova inteligencije i odabira karijere.

Trajanje

45 minuta

Ciljevi

Učenici će spoznati svoje “snage”. Shvatit će kakva je veza između njihovih mogućnosti i dostignuća te mogućih zanimanja.

Potrebni materijali

Ništa

Gardnerovih sedam tipova inteligencije

Verbalna inteligencija - sposobnost lakog korištenja riječi i jezika, npr. pisci.

Logičko-matematička inteligencija - sposobnost korištenja brojeva i logičkog povezivanja, npr. znanstvenici.

Spacijalna inteligencija - sposobnost dobra prepoznavanja i stvaranja oblika, boja i dizajna, npr. crtači i fotografi.

Tjelesno-kinestetička inteligencija - sposobnost korištenja cijelog tijela za izražavanje osjećaja i ideja, npr. profesionalni sportaši i plesači.

Glazbena inteligencija - sposobnost uživanja u ritmu i glazbi te u sviranju nekog instrumenta, npr. skladatelji i glazbenici.

Interpersonalna inteligencija - sposobnost dobre suradnje i razumijevanja drugih, npr. političari i prodavači.

Intrapersonalna inteligencija - sposobnost razumijevanja sebe, poznavanja svojih osobina i sposobnosti, npr. poduzetnici.

Priprema

Napišite Gardnerovih sedam tipova inteligencije na ploču.

Opis vježbe

Pročitajte definicije sedam tipova inteligencije. Objasnite učenicima da je svih sedam tipova inteligencije potrebno u svakodnevnom životu. Većina nas može odrediti u kojima smo od ovih sedam tipova jaki, a u kojima slabiji. Kada pročitate svaku definiciju, neka učenici navedu sva zanimanja za koja misle da su povezana s tim tipom inteligencije. Zapišite ih na ploču uz pojedini tip.

Podijelite učenike u male grupe prema njihovim procjenama vlastitih “snaga” u ovim tipovima inteligencije. Neka svaka mala grupa s obzirom na svoj preferirani tip inteligencije izvede neku aktivnost na temu onečišćenja okoliša. Evo mogućih primjera:

- Lingvistička inteligencija: neka napišu članak o onečišćenju u gradu u kojem žive.
- Logičko-matematička inteligencija: neka prouče uzroke i stupanj onečišćenja.
- Spacijalna inteligencija: neka fotografiraju najveće zagađivače ili otpade.
- Tjelesno-kinestetička inteligencija: neka organiziraju timove za čišćenje okoliša.
- Glazbena inteligencija: neka napišu pjesmu o onečišćenju okoliša.
- Interpersonalna inteligencija: neka osnuju društvo za borbu protiv zagađivača okoliša.
- Intrapersonalna inteligencija: neka razmisle o načinima kako bi oni kao pojedinci mogli smanjiti onečišćenje okoliša.

Rasprava

- Zašto je dobro poznavati ove tipove inteligencije i znati u kojima smo dobri?
- Kako to mijenja značenje pojma “inteligencija”?
- Kako vam ove spoznaje mogu pomoći u školi?
- Kako su vaši tipovi inteligencije povezani s vašim željenim zanimanjima?

Dodatna aktivnost

Neka učenici u malim grupama prepričaju neki svoj doživljaj kada su uspješno primijenili neki od tipova inteligencije. Učenici će dobiti povratnu informaciju o vlastitim sposobnostima i “snagama”.

VJEŽBA 11: Kada se sve zbroji

Pregled

Učenici će organizirati informacije o sebi iz prethodnih vježbi i početi raspravu o važnosti tih informacija pri izboru zanimanja. To će ih pripremiti za drugu cjelinu u kojoj će istraživati razna zanimanja i svijet rada.

Trajanje

Približno 35 minuta

Ciljevi

Učenici će moći točno opisati sebe. Razumjet će koliko su važni njihovi interesi, vještine i radne vrijednosti u odabiru zanimanja.

Potrebni materijali

- Pribor za pisanje
- Umnožen formular za samoprocjenu

Priprema

Ništa

Opis vježbe

Učenici će sažeti informacije koje su skupili o sebi u formular za samoprocjenu.

Formular za samoprocjenu

Ime: _____

Datum: _____

1. Najbolje ocjene imam iz ovih predmeta:
2. Iz upitnika interesa saznao sam:
3. Neke od vještina koje sam razvio i u kojima sam uspješan jesu:
4. Tri najvažnije stvari koje želim od posla jesu:
5. Moje intelektualne snage jesu:
6. Ovi podaci odgovaraju onome kako se vidim kada će mi biti 30 godina? Da ili ne?
7. S obzirom na navedene podatke, moj mogući odabir zanimanja jest:

Rasprava

- Ako pogledate natrag na “životni sat” i na daljnje obrazovanje koje planirate, jesu li vaši planovi u karijeri realni?
- Trebate li promijeniti nešto u svome planiranom obrazovanju da biste mogli ostvariti svoje ciljeve?

- Odgovaraju li vaši ciljevi u karijeri vašoj željenoj organizaciji slobodnog vremena? Hoćete li imati dovoljno vremena za slobodne aktivnosti?
- Hoće li vam planirana karijera omogućiti bavljenje stvarima koje volite?

VJEŽBA 12: Intervju

Pregled

Učenici će naučiti artikulirati svoje interese, sposobnosti i radne vrijednosti kroz intervju za “posao snova”.

Trajanje

35 minuta

Ciljevi

Učenici će moći izraziti sebe svojim interesima, sposobnostima i radnim vrijednostima. Moći će povezati te osobine i izbor zanimanja.

Potrebni materijali

Ništa

Priprema

Ništa

Opis vježbe

Podijelite učenike u grupe po troje. Neka učenik A pripremi što bolje učenika B za intervju za “posao snova”. Učenik C vodit će intervju i ne bi trebao čuti pripremu učenika A i B. Učenik C mora znati samo o kojem je zanimanju riječ i na osnovi toga treba pripremiti pitanja za intervju.

Nakon intervjua učenik C treba odlučiti hoće li zaposliti učenika B. Možda zatraži dodatne informacije, ali za sve će morati dati objašnjenje. Učenik A moći će tijekom intervjua pomoći bilo intervjueru bilo kandidatu, šapćući im korisne informacije.

Neka učenici zamjenjuju uloge dok svi ne odigraju sve uloge.

Rasprava

- Što ste naučili u ovoj vježbi?
- Što biste učinili drugačije da idete na intervju drugi put?

Dodatna aktivnost

Pozovite neke odrasle da budu intervjueri u ovoj vježbi. Učinite situaciju što sličniju stvarnoj. Neka učenici vježbaju međusobno prije intervjua s odraslom osobom.

Usredotoči se na budućnost

Popis novih spoznaja iz prve cjeline

Označite onu tvrdnju za koju mislite da ste je naučili sudjelujući u vježbama prve cjeline:

- ☐ Znam razliku između posla, zanimanja i karijere.
- ☐ Razumijem proces razvoja karijere.
- ☐ Svjestan/svjesna sam svojih želja za budućnost.
- ☐ Znam kako se moram pripremiti da bih ostvario/ostvarila svoje želje.
- ☐ Shvaćam važnost rada u svojem životu.
- ☐ Mogu povezati svoje interese s odabirom zanimanja.
- ☐ Znam što više volim: raditi s podacima, ljudima ili stvarima.
- ☐ Svjestan/svjesna sam vještina koje posjedujem.
- ☐ Mogu povezati svoje sposobnosti i odabir zanimanja.
- ☐ Znam koje su mi najvažnije radne vrijednosti.
- ☐ Znam koliko je važno dobro organizirati vrijeme.
- ☐ Naučio/naučila sam kako spolni stereotipi mogu ograničiti izbor zanimanja.
- ☐ Mogu navesti sedam tipova inteligencije i znati u kojima sam dobar/dobra.
- ☐ Razumijem važnost interesa, sposobnosti i radnih vrijednosti u donošenju profesionalnih odluka.
- ☐ Mogu reći drugima koje su moje sposobnosti, interesi i radne vrijednosti.

Usredotoči se na budućnost

CJELINA 2

Istraživanje zanimanja i svijeta rada: Kamo idem?

■	Vježba 1	Koliki su troškovi života?
■	Vježba 2	Škola je gotova!
■	Vježba 3	Razredi zanimanja
■	Vježba 4	Uvjeti zapošljavanja
■	Vježba 5	Stupnjevi karijere
■	Vježba 6	Poželjne radne osobine
■	Vježba 7	Raditi za druge
■	Vježba 8	Voditi vlastiti posao
■	Vježba 9	Što sve radnik mora znati?
■	Vježba 10	Učimo od drugih!
■	Vježba 11	Posjet poduzeću
■	Vježba 12	Šira društvena zajednica

Uvod

Ova cjelina pružit će učenicima informacije o tržištu rada i zahtjevima koje ono postavlja pred budućeg radnika. Učenici će vježbama povezati odabir zanimanja i željeni stil života. Uvidjet će koliki su troškovi života i povezati to s realnim prihodima i zanimanjem za koje su osposobljeni s trenutačnom naobrazbom, znanjima i vještinama. Većina će ih zaključiti da treba nastaviti školovanje i stjecanje vještina kako bi mogli raditi željeni posao i živjeti željenim stilom života.

U trećoj vježbi učenici će razvrstavati slična zanimanja po grupama (razredima). Koristeći se podjelom zanimanja na razrede, nastaviti će istraživati tržišta rada. Naučit će i da znanja i vještine razvijene unutar jednog zanimanja mogu biti korisni u nekom sličnom zanimanju. U četvrtoj vježbi proučit će koje su kvalifikacije i znanja potrebni za zanimanja unutar jednog razreda. Peta vježba govori o stupnjevima karijere i načinima napredovanja u zanimanju.

Za šestu vježbu učenici će morati kao pripremu intervjuirati poslodavca kako bi utvrdili koje su osobine radnika, osim tehničkih znanja i vještina, bitne u radu. Poslodavci će vjerojatno preferirati poštene radnike koji dolaze na posao redovito i točno. Željet će radnike koji vole timski rad, koji se dobro slažu s ostalim radnicima i ponose svojim poslom. Na vježbi će učenici procijeniti sebe u tim osobinama za neke poslove koje sada obavljaju.

Vježbe sedam i osam pomoći će učenicima da uvide prednosti i nedostatke rada za drugoga odnosno vođenja vlastita posla. Usporedit će to sa svojim radnim vrijednostima iz prve cjeline. Na primjer, učenici koji preferiraju sigurnost u poslu i poslove s malo rizika vjerojatno nisu pogodni za vođenje vlastita posla.

Vježba broj devet govori o vještinama, znanjima, sposobnostima i osobinama radnika 21. stoljeća. U

vježbi je navedena podjela na pet osnovnih radnih vještina i znanja te tri osnovne sposobnosti i osobine na kojima vještine i znanja počivaju. Učenici će uvidjeti koliko su važne i koliko su razvijene takve osobine kod njih kao budućih radnika.

U desetoj vježbi učenici će intervjuirati roditelje o njihovoj radnoj povijesti. Saznat će o poslovima koje su obavljali, što im se svidjelo, a što nije, što bi sada da mogu ponovo učinili drugačije itd. Učeći od drugih, učenici će osmisliti način na koji će sami donositi profesionalne odluke.

Jedanaesta vježba daje učenicima uvid u tržište rada u njihovoj regiji. Predviđen je posjet lokalnoj tvornici ili poduzeću, gdje bi se učenici upoznali sa svim poslovima unutar jedne tvrtke i zahtjevima koji se postavljaju pred radnike na različitim poslovima. Procijenit će kakvi su izgledi i uvjeti zapošljavanja u jednom takvom poduzeću.

Zadnja vježba pomoći će učenicima da uvide kako globalne promjene u državi ili svijetu utječu na tržište rada u njihovoj neposrednoj okolini. Pokušat će pronaći globalne trendove (ekonomske, političke, kulturalne) koji mogu utjecati na tržište rada u njihovoj regiji. Uvidjet će koliko je važno biti obaviješten kako bi dobro predvidjeli i iskoristili takve promjene u svojoj karijeri.

U prvoj cjelini učenici su upoznali svoje interese, sposobnosti, talente i radne vrijednosti i shvatili kako sve to utječe na odabir zanimanja. Druga cjelina pomaže im da upoznaju svijet rada i tržište rada te zahtjeve koje ono postavlja. Sada su spremni za treću cjelinu, u kojoj će planirati kako sve to ostvariti. Koristeći se spoznajama o sebi i svijetu rada, učenici sada mogu početi donositi odluke o svojoj budućnosti. Znaju što sve moraju učiniti da bi ostvarili svoje planove, a u trećoj cjelini naučit će i kako.

VJEŽBA 1: Koliki su troškovi života?

Pregled

Učenici će se prisjetiti svoga željenog stila života iz prve cjeline i utvrditi koliki su troškovi takva života.

Trajanje

Približno 45 minuta

Ciljevi

Učenici će uvidjeti koliki su troškovi njihova željenog životnog stila. Povezat će stil života i odabir zanimanja. Shvatit će da priprema mora početi sada ako žele ostvariti postavljene ciljeve u životu i karijeri.

Potrebni materijali

Stare novine, časopisi, reklamni letci ili brošure, sve iz čega se mogu utvrditi cijene raznih proizvoda

Priprema

Recite učenicima da na vježbu donesu novine, časopise i slično kako bi utvrdili razne cijene proizvoda i usluga.

Opis vježbe

Učenici će se prisjetiti svoga željenog zanimanja i životnog stila. Koristeći se tablicom prihoda i rashoda, uvidjet će koliko stoji takav stil života.

Neka u tablicu upišu troškove željenog stanovanja (iznajmljivanje), prijevoza i ostalog. Koliko bi morali mjesečno zarađivati da bi mogli tako živjeti? Podsjetite učenike da uključe i porez i druga davanja.

Neka učenici procijene ukupan mjesečni prihod za svoj željeni posao. Mogu li živjeti kako bi željeli s

takvim primanjima? Koje bi zanimanje morali odabrati da bi zaradili dovoljno za željeni način života?

Tablica prihoda i rashoda

	kn
Ukupan mjesečni prihod	_____
Porezi, osiguranje i slično	_____
Čisti (netto) mjesečni prihod	_____
Mjesečni izdaci:	
Stanovanje	_____
Hrana	_____
Prijevoz	_____
(uključuje održavanje vozila)	
Odijevanje	_____
(uključuje obuću i odjeću za cijelu godinu podijeljeno s 12)	
Pranje odjeće i čišćenje stana	_____
Slobodne aktivnosti	_____
Režije	_____
Drugi troškovi	_____
(ljetovanje, zimovanje, djeca i sl.)	
Ukupni troškovi	_____
Ušteda (mjesečni netto prihod minus ukupni troškovi)	_____

Rasprava

- Koje su vam matematičke vještine potrebne za izračunavanje prihoda i rashoda?
- Zašto su važni ovakvi proračuni?
- Što ste naučili ovom vježbom?
- Kako zanimanje utječe na stil života?
- Što vlada radi s novcem od poreza?

Dodatna aktivnost

Neka učenici ponesu tablice prihoda i rashoda kućama i pitaju roditelje jesu li njihove procjene troškova života bile točne. Neka ponovo izračunaju troškove i primanja nakon mogućih izmjena.

VJEŽBA 2: Škola je gotova!

Pregled

Učenici će zamisliti da im je danas zadnji dan formalnog obrazovanja i istražiti će koje sve poslove mogu obavljati nakon škole koju su završili.

Trajanje

Približno 30 do 40 minuta

Ciljevi

Učenici će bolje razumjeti vrijednost obrazovanja. Utvrdit će koji su im poslovi dostupni s njihovom trenutačnom naobrazbom. Pokušat će procijeniti svoj budući životni stil ako bi sutra morali početi raditi.

Potrebni materijali

Novinski oglasi s ponudom zanimanja

Priprema

Pokušajte skupiti informacije o mogućnostima zaposlenja u regiji.

Opis vježbe

Recite učenicima da im je danas zadnji dan škole. Neće se moći dalje obrazovati i usavršavati. Morat će se sami uzdržavati i zbog određenih okolnosti neće moći živjeti s roditeljima.

Koristeći novinske oglase učenici bi trebali pronaći one poslove za koje su kvalificirani. Gdje bi se mogli zaposliti? Koji bi to posao bio? Kolika je plaća?

Uzevši procijenjenu plaću, ispunite tablicu prihoda i rashoda iz prve vježbe. Prilagodite životni stil prihoda ako je potrebno. Usporedite dobivenu tablicu s tablicom “zanimanja iz snova”.

Rasprava

- Je li vas iznenadila plaća za posao koji biste sutra mogli dobiti?
- Utječe li to na vaše planove o daljnjem obrazovanju i usavršavanju?

Dodatna aktivnost

Neka učenici pokušaju napisati molbu za posao iz oglasa. Mogu li napisati takvu molbu? Trebaju li im neke dodatne informacije? Želi li poslodavac osobu s radnim iskustvom? Mogu li učenici steći neko radno iskustvo dok su još u školi? (Na primjer, volonterski poslovi, honorarni poslovi.)

VJEŽBA 3: Razredi zanimanja

Pregled

Učenici će naučiti da se zanimanja mogu svrstati u razrede, s obzirom na sličnosti poslova i radnih zadataka. Samostalno će tijekom vježbe razvrstati zanimanja u razrede.

Trajanje

Približno 30 do 40 minuta

Ciljevi

Učenici će uvidjeti da su mnoga zanimanja međusobno slična. Moći će razvrstati zanimanja u razrede i uvidjet će vrijednost takva svrstavanja.

Potrebni materijali

Popis zanimanja. Ako tijekom prethodnih vježbi niste upisivali zanimanja u popis, služite se popisom zanimanja s kraja ove vježbe.

Priprema

Napišite razrede zanimanja na ploču.

Opis vježbe

Objasnite učenicima da se zanimanja prema sličnosti mogu razvrstati u razrede. Ima mnogo načina grupiranja zanimanja, ali nije toliko važno kojim ćemo se poslužiti. Za ovu vježbu koristit ćemo se navedenim razredima zanimanja.

Neka učenici, služeći se popisom zanimanja dobivenim tijekom vježbi ili ovim navedenim, razvrstaju sva zanimanja u odgovarajuće razrede.

Pogledajte zanimanja u svakom od razreda. Koje su im zajedničke osobine?

Rasprava

- Zašto je dobro grupirati zanimanja?
- Mogu li vaši interesi biti vezani uz određeni razred zanimanja?
- Jesu li vaše sposobnosti u skladu sa zahtjevima zanimanja unutar željenog razreda?

Razredi zanimanja

- Biznis i uredska zanimanja
- Proizvodnja
- Uslužna zanimanja
- Marketing i distribucija
- Umjetnost i društvena zanimanja
- Poljoprivreda
- Komunikacije i mediji
- Rehabilitacija i rekreacija
- Znanost i tehnologija
- Izgradnja
- Državne službe
- Obrazovanje

Popis zanimanja

Učitelj	Računalni programer
Građevinski radnik	Recepcionar
Blagajnik	Računovođa
Radnik u tvornici	Čistač
Slikar	Ličilac
Laboratorijski tehničar	Liječnik
Medicinska sestra	Knjižničar
Konobar	Fizičar
Odvjetnik	Karikaturist
Policajac	Prodavač automobila
Stolar	Teniski trener
Agent osiguranja	Vinogradar
Vrtlar	Arheolog
Električar	Komercijalist
Novinar	Televizijski voditelj
Vojnik	Tokar
	Instruktor vožnje

VJEŽBA 4: Uvjeti zapošljavanja

Pregled

Učenici će iz svakog razreda zanimanja odabrati nekoliko zanimanja i pokušati odrediti koja su nužna znanja, sposobnosti i obrazovanje za njih.

Trajanje

Približno 30 do 40 minuta

Ciljevi

Učenici će shvatiti koju razinu obrazovanja i vještina zahtijevaju određena zanimanja.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Napišite razrede zanimanja na ploču (iz prethodne vježbe). Budite spremni pomoći učenicima pri određivanju potrebnog obrazovanja i vještina za pojedina zanimanja.

Opis vježbe

Podijelite učenike u male grupe. Neka svaka grupa odabere šest razreda zanimanja (pokušajte pokriti sve razrede), te po dva zanimanja iz svakoga razreda zanimanja. Neka za svako zanimanje koje su odabrali odrede minimalno obrazovanje i potrebnu razinu vještina.

Na primjer:

Razred

Uslužne djelatnosti

Zanimanje

Konobar

Posao

Konobar u ribljem restoranu

Potrebno obrazovanja i vještine

Najmanje 18 godina starosti

Završena trogodišnja ugostiteljska škola

Potvrđena sanitarna knjižica

Opća tjelesna spretnost

Ljubaznost

Komunikativnost

Urednost

Neka svaka grupa pročita svoje zahtjeve za pojedina zanimanja.

Rasprava

- Jeste li pronašli kakve sličnosti unutar pojedinih razreda?
- Što mislite kolike su plaće za te poslove?
- Što mislite kakvi su radni uvjeti na tim poslovima?

Dodatna aktivnost

Učenici se mogu odazvati na neki oglas za posao i pitati kakvi su uvjeti zapošljavanja, plaća te uvjeti rada.

VJEŽBA 5: Stupnjevi karijere

Pregled

Većina ljudi želi napredovati u odabranom zanimanju. Uobičajeni napredak s posla na posao unutar određenog zanimanja nazivamo stupnjevima u karijeri. Učenici će tijekom vježbe pronaći i opisati sve stupnjeve tj. poslove unutar jednog zanimanja i tako opisati napredak u karijeri.

Trajanje

Približno 30 do 45 minuta

Ciljevi

Učenici će upoznati termin “stupnjevi karijere”. Uvidjet će da je napredak u karijeri moguć samo uz kvalitetan i predan rad te odgovarajuću vježbu i dodatno obrazovanje.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Neka učenici donesu popis zanimanja s prethodne vježbe.

Opis vježbe

Podsjetite učenike na vježbu *Životni sat*. Koliko su godina planirali raditi?

Pitajte učenike bi li željeli cijelo vrijeme raditi posao kojim su počeli? U nekim slučajevima poslovi se ne mijenjaju. Tako profesor povijesti može čitav svoj radni vijek biti profesor povijesti u nekoj srednjoj školi jer je to zanimanje koje je odabrao. Ipak on bi mogao postati i voditelj smjene ili ravnatelj škole. Drugi je slučaj na primjer, s peraćem suđa u nekom restoranu, koji će vjerojatno pokušavati napredovati, možda do pomoćnoga kuhara, pa glavnoga kuhara.

Počevši od početnih zanimanja iz prethodne vježbe, neka svaka grupa (iste grupe kao i iz prošle vježbe) za njih razvije moguću karijeru.

Na primjer:

Skladištar u trgovini
Pomoćni prodavač
Prodavač
Blagajnik
Poslovođa
Direktor prodaje i nabave
Direktor trgovine

Koje je dodatno obrazovanje ili uvježbavanje potrebno za svaki idući posao (stupanj)?

Rasprava

- Je li vas iznenadio broj stupnjeva koji se moraju prijeći da biste napredovali?
- Što mislite, kolika je razlika u plaći između početnog i krajnjeg posla?

- Kako bi izgledali ovakvi stupnjevi u vašoj željenoj karijeri?
- Koliko bi vam vremena trebalo za napredovanje s posla na posao?

Dodatna aktivnost

Pozovite nekoga iz kadrovske službe lokalne tvornice ili poduzeća da razgovara s učenicima. Neka im objasni što je potrebno za početni, najniži posao u njegovoj tvrtki, kakve su mogućnosti napredovanja te koje dodatno obrazovanje i vještine zahtijeva svaki bolji posao na ljestvici.

Domaća zadaća

Učenici bi se trebali pripremiti za iduću vježbu. Svaki učenik trebao bi intervjuirati jednoga poslodavca o potrebnim kvalifikacijama i poželjnim osobinama radnika za neki posao. Ako ne mogu naći poslodavca, neka pitaju roditelje.

Trebali bi pitati poslodavce (roditelje) koje su još osobine potrebne budućem radniku na tom poslu, osim specifičnih vještina i obrazovanja. Odgovori će vjerojatno uključivati osobine poput poštenja, pouzdanosti, točnosti, spremnosti na suradnju itd.

VJEŽBA 6: Poželjne radne osobine

Pregled

Učenici će saznati iz prve ruke, u razgovoru s poslodavcem, koje su poželjne radne osobine budućeg radnika.

Trajanje

Intervju se provodi izvan vježbe. Izvještaji s intervjuja traju 30 minuta.

Ciljevi

Učenici će iz prve ruke saznati kakva su ponašanja poželjna u radu i koja osiguravaju napredak u željenom zanimanju. Učenici će upoznati svoje stavove prema radu.

Potrebni materijali

Ništa

Priprema

Na kraju prošle vježbe učenici su dobili domaću zadaću. Svaki je učenik trebao intervjuirati poslodavca o željenim radnim osobinama radnika. Ako nisu uspjeli intervjuirati poslodavca, pitali su roditelje da navedu poželjne osobine radnika. Učenici su trebali dobiti odgovore na pitanje: koje su važne osobine radnika mimo potrebnog obrazovanja i specijalnih vještina? Odgovori će vjerojatno uključivati osobine poput poštenja, pouzdanosti, točnosti, spremnosti na suradnju itd.

Opis vježbe

U malim grupama učenici će razmijeniti svoje popise poželjnih osobina i napomenuti od koga su ih dobili.

Neka svaka grupa napravi zajednički popis poželjnih osobina, uključivši popis svakog učenika. Zamolite jednu grupu da prepíše svoj popis na ploču. Neka učenici iz sljedeće grupe dodaju osobine koje nisu na ploči, a zapisane su na njihovu zajedničkom popisu. Neka tako svaka grupa pokuša dodati nešto popisu. Pazite da se ne ponavljaju iste osobine. Ako se dva radnika s istim kvalifikacijama i vještinama prijave za određeni posao, objasnite učenicima da će ono što će prevagnuti u odabiru biti upravo osobine navedene na ploči.

Poželjne radne osobine obično se formiraju tijekom života. Recite učenicima da u donju tablicu navedu poslove koje trenutačno obavljaju (kućanski poslovi, školske obaveze, izvanškolske aktivnosti itd.)

U stupcu "Poželjne osobine" navedite osobine koje su važne za obavljanje tog zadatka. U stupcu "Stvarna izvedba" procijenite koliko dobro obavljate posao s obzirom na potrebne osobine.

	Poslovi	Poželjne osobine	Stvarna izvedba
1.	_____	_____	_____
2.	_____	_____	_____
3.	_____	_____	_____
4.	_____	_____	_____
5.	_____	_____	_____
6.	_____	_____	_____

Na primjer:

	Poslovi	Poželjne osobine	Stvarna izvedba
1.	Hranjenje psa	Točnost Pouzdanost Briga	Često kasnim Katkada zaboravim Brinem za svoga psa

Rasprava

- Što ste naučili iz popisa poželjnih osobina?
- Postoje li osobine koje biste kod sebe htjeli poboljšati?
- Hoće li vas zadržati na poslu, premda nemate razvijene neke od potrebnih osobina? Na primjer: zaboravljate ili kasnite?
- Kako biste mogli te stvari poboljšati?

Dodatna aktivnost

Neka učenici još jednom međusobno odglume intervju za posao. Poslodavac bi trebao pitati budućeg radnika da navede primjer iz svog života gdje se pokazao pouzdan, točan, odgovoran itd. (poslušite se popisom osobina s ploče).

VJEŽBA 7: Raditi za druge

Pregled

Učenici će razmisliti o odnosima radnik - poslodavac i razmotriti argumente za ili protiv rada za drugoga.

Trajanje

Približno 20 do 30 minuta

Ciljevi

Učenici će razmisliti o prednostima i nedostacima rada za drugoga.

Potrebni materijali

Ništa

Priprema

Ništa

Opis vježbe

U osnovi postoje dvije vrste zaposlenja: rad za druge ili rad za sebe.

Nacrtajte na ploču dva stupca. Jedan nazovite “za”, a drugi “protiv”. U stupcu “za” navedite pozitivne strane rada za drugoga. Na primjer: sigurnost, mogućnost plaćenih bolovanja, plaćeni godišnji odmori, neopterećenost brigama za financijsko stanje tvrtke itd. U stupcu “protiv” navedite nedostatke. Na primjer: nemate kontrolu nad cijelim poslom, radite za točno određenu plaću bez mogućnosti velikih nagrada za učinak itd.

Neka učenici usporede argumente za i protiv s njihovim najvažnijim radnim vrijednostima (prva cjelina, sedma vježba).

Rasprava

- Kada ste sanjali o svom idealnom poslu, jeste li bili zaposleni kod nekoga?
- Vidite li sada sebe da radite za nekoga ili više volite sami voditi posao?
- Hoće li se vaši stavovi promijeniti kada budete imali obitelj koju treba izdržavati?

Dodatna aktivnost

Pokušajte doznati od zaposlenih u kadrovskoj službi neke lokalne tvrtke kakve se nagrade (novčane, dopusti i sl.) za kvalitetan rad nude zaposlenima. Raspitajte se i o radnom vremenu radnika i njihovim odgovornostima.

VJEŽBA 8: Voditi vlastiti posao

Pregled

Učenici će razmisliti o prednostima i nedostacima vođenja vlastita posla.

Trajanje

Približno 30 minuta

Ciljevi

Učenici će uvidjeti da je vlastiti posao jedna od mogućnosti. Shvatit će rizike i prednosti takva posla.

Potrebni materijali

Ništa

Priprema

Ništa

Opis vježbe

Kao i u prethodnoj vježbi, nacrtajte dva stupca na ploču. Prvi nazovite “za”, a drugi “protiv”.

Potaknite učenike na raspravu što znači raditi za sebe. Nakon toga recite im neka navedu argumente za i protiv vođenja vlastita posla. Neka usporede dobivene argumente za i protiv sa svojim najvažnijim radnim vrijednostima. Odgovara li njihovim vrijednostima takav posao?

Rasprava

- Kada ste sanjali o idealnom poslu, jeste li ga vodili sami?
- Razmatrajući trendove i demografsku situaciju u regiji, koji biste privatni posao započeli?

- Biste li što proizvodili ili nudili usluge?
- Kako procjenjujete konkurenciju na tom području i kako biste se nosili s njom?
- Kako biste nabavili početni kapital za otvaranje privatnog posla?

Dodatna aktivnost

Pozovite na vježbu osobu koja vodi vlastitu tvrtku. Neka ispriča učenicima kako se započinje vlastiti posao: neka navede dobre i loše strane takva posla.

VJEŽBA 9: Što sve radnik mora znati?

Pregled

Učenici će naučiti koje sve vještine i sposobnosti treba imati radnik da bi bio uspješan u svom zanimanju u 21. stoljeću.

Trajanje

Približno 30 minuta

Ciljevi

Učenici će se upoznati s glavnim vještinama i sposobnostima potrebnima za uspjeh u poslu. Uvidjet će povezanost svoje naobrazbe i uspjeha u zanimanju.

Potrebni materijali

Ništa

Priprema

Napišite ploču napiše pet vještina i tri osnovne sposobnosti navedene u vježbi.

Opis vježbe

Pročitajte učenicima sljedeće:

Prije nekoliko godina grupa stručnjaka za obrazovanje i zapošljavanje utvrdila je nekoliko osnovnih vještina i sposobnosti potrebnih u radu. Zaključili su da su upravo te osobine one što dobar radnik 21. stoljeća mora imati. Podijelili su ih u dvije grupe. U prvu ulaze znanja i vještine:

Korištenje sredstava: prepoznati, organizirati, planirati, predvidjeti i raspodijeliti sredstva (vrijeme, novac, materijalna dobra, ljudstvo).

Razumijevanje međuljudskih odnosa: rad s drugima (biti član tima, poučavati druge, posluživati klijente, voditi druge, pregovarati).

Korištenje Informacija: prikupiti i primijeniti informacije (prikupiti, vrednovati, organizirati, održavati i interpretirati informacije. Koristiti se računalom u obradbi informacija).

Korištenje sustava: razumjeti složene međudnose (razumjeti socijalne, organizacijske i tehnološke sustave, nadgledati i usmjeravati njihov rad, poboljšavati i modificirati sustave).

Korištenje tehnologije: raditi s različitim tehnologijama (odabrati tehnologiju za rad, primijeniti tehnologiju u rješavanju zadataka, održavati i popravljati tehničku opremu).

Ova znanja i vještine razlikuju se od tehničkog znanja. Na primjer, i računovođe i inženjeri moraju voditi računa o sredstvima, međuljudskim odnosima, infor-

macijama, sustavima i tehnologiji ali u različitim kontekstima.

Ova znanja i vještine dograđena su na tri osnovne grupe sposobnosti i osobina. To su:

Osnovne sposobnosti (čitanje, pisanje, matematika i vještine računanja, slušanje drugih i govor)

Misaone sposobnosti (kreativno mišljenje, donošenje odluka, rješavanje problema, predočavanje, učenje, rasuđivanje)

Osobine ličnosti (preuzimanje odgovornosti, samopoštovanje, socijabilnost, samoorganiziranost, poštenje)

Podijelite učenike u male grupe. Neka svaka grupa odabere po jedno zanimanje i razmisli kako bi se unutar toga zanimanja moglo koristiti pet osnovnih znanja i vještina.

Na primjer: **Kozmetičar**

Korištenje sredstava: mora znati kako se najbolje služiti kozmetičkim sredstvima, organizirati vrijeme i baratati novcem.

Razumijevanje međuljudskih odnosa: mora pružati usluge klijentima, treba biti ljubazan i dobar slušač.

Korištenje informacija: mora prikupljati svježe informacije o novim kozmetičkim sredstvima i opremi, može se koristiti računalom za ažuriranje zaliha.

Razumijevanje sustava: mora znati kako su tržište, usluge i trgovina kozmetičkim sredstvima međusobno povezani.

Korištenje tehnologija: mora se koristiti najnovijom tehnologijom kako bi pružio najbolju uslugu po najnižoj cijeni.

Neka svaka mala grupa izvijesti o svojim razmišljanjima.

Rasprava

- Kada se i gdje stječu navedene osnovne sposobnosti i osobine?
- Mogu li se naše vještine i znanja poboljšati?

Dodatna aktivnost

Neka učenici intervjuiraju radnike kako bi saznali kako oni primjenjuju svoja znanja i vještine. Mogu ih pitati koliko su im koristile osnovne sposobnosti u karijeri.

Domaća zadaća

Prije sljedeće vježbe učenici bi trebali pitati roditelje o njihovoj radnoj povijesti. Pitanja koja bi trebali postaviti i podaci koje bi trebali prikupiti navedeni su u upitniku u sljedećoj vježbi.

VJEŽBA 10: Učimo od drugih!

Pregled

Učenici će intervjuom naučiti što je to radna povijest te kako interesi i sposobnosti utječu na izbor zanimanja.

Trajanje

Približno 30 do 40 minuta

Ciljevi

Učenici će upoznati razne radne uloge. Naučit će kako su se donosile profesionalne odluke koje su usmjeravale i mijenjale karijeru.

Potrebni materijali

Ništa

Priprema

Dajte učenicima domaću zadaću s kraja prethodne vježbe.

Opis vježbe

Neka učenici pitaju svoje roditelje o njihovoj radnoj povijesti služeći se ovim upitnikom:

Upitnik

Ime: _____
Trenutačni posao: _____
Prvi posao: _____

1. Kako ste obavljali taj posao? (prvi posao)
2. Koje ste vještine primijenili?
3. Kako ste bili pripremljeni za taj posao?
4. Što ste u tom poslu voljeli? Zašto?
5. Što vam se u poslu nije sviđalo? Zašto?
6. Zašto ste promijenili posao?

Sljedeći posao? _____

Neka navedena pitanja ponavljaju sve dok ne dođu do posla koji njihov sugovornik trenutačno obavlja. Kada dođu do sadašnjeg posla, neka 6. pitanje glasi: "Biste li željeli promijeniti posao?"

Rasprava

- Je li vas što iznenadilo u odgovorima vaših roditelja?
- Mislite li da bi oni postupili drugačije da imaju priliku početi iz početka?
- Što sada mislite o svom odabiru zanimanja?

Dodatna aktivnost

Neka učenici ista pitanja postavljaju djedovima ili bakama, tetama, ujacima i stričevima te ostalim bliskim rođacima i neka pokušaju napraviti obiteljsko stablo rada.

VJEŽBA 11: Posjet poduzeću

Pregled

Učenici će bolje razumjeti i uvidjeti mogućnosti zaposlenja koja im se nude ako posjete lokalno poduzeće ili tvornicu.

Trajanje

Ovisno o trajanju posjeta

Ciljevi

Učenici će bolje razumjeti lokalno tržište rada.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Ako je u blizini velika tvornica ili poduzeće, pokušajte organizirati posjet zaposlenima u kadrovskoj službi. Neka pokažu učenicima različita radna mjesta u poduzeću i objasne im brojne poslove koje radnici obavljaju.

Opis vježbe

Ugovorite posjet nekoj tvornici ili poduzeću. Učenici bi trebali pripremiti pitanja za intervju:

- Koji su sve poslovi zastupljeni u ovakvu poduzeću? (od skladištara do direktora)
- Kako zapošljavaju nove radnike? Donose li odluke o zapošljavanju pojedine radne jedinice ili se one donose centralno?
- Koja su osnovna znanja i vještine potrebne budućim radnicima?
- Koji bi savjet dali učenicima koji se pripremaju za ta zaposlenja?

Neka učenici samostalno dodaju još pitanja.

Rasprava

- Navedite tri stvari koje ste naučili o tržištu rada.
- Iznenaduje li vas što?
- Hoćete li moći iskoristiti te informacije kada se vi budete pripremali za posao?

Dodatna aktivnost

Ako grupni posjet poduzeću nije moguć, učenici bi mogli pojedinačno razgovarati s radnicima zaposlenim u zanimanju koje ih zanima. Možda bi mogli uspostaviti mentorski odnos s radnikom.

VJEŽBA 12: Šira društvena zajednica

Pregled

Učenici će proučiti koji sve čimbenici izvan njihove lokalne zajednice utječu na tržište rada.

Trajanje

Približno 30 do 40 minuta

Ciljevi

Učenici će uvidjeti da vanjski utjecaji mogu promijeniti tržište rada u njihovoj bližoj okolini. Shvatit će koliko je važno pratiti vijesti i uočavati promjene i trendove koji mogu utjecati na njih.

Potrebni materijali

Novine, časopisi, televizijske vijesti i izvještaji

Priprema

Neka učenici na vježbu donesu novine, časopise i ostalo iz čega mogu saznati vijesti iz zemlje i svijeta.

Opis vježbe

Neka učenici u malim grupama, koristeći se dostupnim izvorima informacija sastave popis svih promjena i trendova koji mogu utjecati na tržište rada u njihovu rodnom gradu. Te promjene mogu biti političke (nacionalne i svjetske), ekonomske, kulturalne, promjene okoliša. Pošto su utvrdili koje su to promjene, trebali bi procijeniti kako takvi trendovi mogu utjecati na lokalno tržište rada.

Rasprava

- Sjetite se pet osnovnih postavki građenja karijere. Kako globalne promjene mogu utjecati na vaš izbor zanimanja?
- Kako možete povoljno iskoristiti svoje poznavanje globalnih trendova?

Dodatna aktivnost

Neka svaki učenik odabere jednu globalnu promjenu i napiše sastavak o mogućem utjecaju toga trenda na zapošljavanje u regiji.

Usredotoči se na budućnost

Popis novih spoznaja iz druge cjeline

Označite onu tvrdnju za koju mislite da ste je naučili sudjelujući u vježbama druge cjeline:

- ☐ Razumijem odnos prihoda i stila života.
- ☐ Ako želim živjeti željenim stilom, znam da priprema počinje sada.
- ☐ Razumijem odnose između obrazovanja i stjecanja vještina te napredovanja u karijeri.
- ☐ Mogu objasniti logiku svrstavanja zanimanja u razrede.
- ☐ Mogu navesti barem četiri razreda zanimanja.
- ☐ Znam koji su zahtjevi da se dobije posao u nekoliko različitih zanimanja.
- ☐ Znam što su stupnjevi karijere.
- ☐ Znam da uspjeh ovisi o neprestanom učenju i vježbanju.
- ☐ Mogu navesti četiri pozitivne osobine radnika.
- ☐ Znam u kojim se osobinama i vještinama trebam poboljšati.
- ☐ Znam koje su prednosti i nedostaci rada za drugoga.
- ☐ Znam koje su prednosti i nedostaci vođenja vlastita posla.
- ☐ Znam što sve radnik 21. stoljeća mora znati.
- ☐ Mogu navesti pet najvažnijih znanja i vještina modernog radnika.
- ☐ Razumijem zašto ljudi nakon nekog vremena mijenjaju poslove.
- ☐ Poznajem lokalno tržište rada.
- ☐ Znam da globalne promjene mogu utjecati na regionalno tržište rada.

Usredotoči se na budućnost

CJELINA 3

Planiranje karijere: Kako to ostvariti?

- Vježba 1 Donošenje odluka
- Vježba 2 Model donošenja profesionalnih odluka
- Vježba 3 Donošenje profesionalne odluke
- Vježba 4 Priprema za zanimanje
- Vježba 5 Kako je to u stvarnosti?
- Vježba 6 Vještine traženja zaposlenja - pisanje životopisa
- Vježba 7 Vještine traženja zaposlenja - intervju
- Vježba 8 Vještine traženja zaposlenja - različiti pristupi tržištu rada
- Vježba 9 Plan djelovanja
- Vježba 10 Diploma!

Uvod

Zadnja cjelina vodi učenike kroz proces donošenja odluka i upoznaje ih sa stvarnim vještinama potrebnima u traženju posla. Prva vježba uvodi ih u proces donošenja odluka. Druga vježba donosi stvarni model donošenja profesionalnih odluka koji učenici upoznaju i primjenjuju na vlastitom primjeru. U trećoj vježbi donose pravu profesionalnu odluku.

U četvrtoj vježbi učenici istražuju kvalifikacije, znanja i vještine potrebne za željeno zanimanje. U petoj vježbi suočavaju se s realnom situacijom u kojoj žive i prepoznaju moguće zapreke na svom profesionalnom putu. Ovom vježbom uče načine rješavanja takvih problema.

Sljedeći dio treće cjeline posvećen je vještinama traženja zaposlenja. Šesta vježba upoznaje učenike sa sadržajem životopisa, a učenici ga i samostalno pišu. U sedmoj vježbi uče o intervjuu za posao i vježbaju ga, igrajući razne uloge. Kako pristupiti tržištu rada i kako pronaći posao, učenici uče u osmoj vježbi. Samostalno izgrađuju svoju mrežu ljudi koji im mogu pomoći u pronalaženju željenog posla.

U devetoj vježbi učenici moraju napraviti plan djelovanja. Do sada su saznali koji su im ciljevi u karijeri, a znaju i kako to mogu ostvariti. Sada je

vrijeme da naprave točan plan profesionalnog razvoja s koracima koje će slijediti. Na kraju vježbe pokazat će svoj plan nekomu tko će ih podržati i hrabriti na profesionalnom putu. Ta je osoba ujedno i njihova savjest, netko tko će ih pitati o njihovom napretku i podsjećati ih na plan koji su napravili.

U zadnjoj vježbi učenici će raspravljati o programu *Usredotoči se na budućnost* te će dati povratne informacije profesorima na osnovi vlastita iskustva. Ponovo će riješiti upitnik s početka programa i time vidjeti svoj napredak u razumijevanju svijeta rada. Na kraju, podjelom diploma, završit će se ovaj program.

Kroz Školski program profesionalnog razvoja *Usredotoči se na budućnost* učenici su upoznawali sami sebe, istraživali svijet rada, donosili profesionalne odluke i napravili plan za izgradnju karijere. Učenici će vjerojatno mijenjati svoj profesionalni put, ali znanja koja su usvojili tijekom programa pomoći će im u životu. Čestitamo vam što ste pomogli svojim učenicima odgovoriti na pitanja *Tko sam? Kamo idem? Kako to ostvariti?* Time ste ih potakli da aktivno i samostalno odluče o svojoj budućnosti.

VJEŽBA 1: Donošenje odluka

Pregled

Učenici će razmisliti kako svakodnevno donose odluke i proučiti proces donošenja odluka.

Trajanje

30 minuta

Ciljevi

Učenici će razumjeti proces donošenja odluka. Proučit će način na koji donose odluke.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Ništa

Opis vježbe

Recite učenicima da se sjete svih odluka koje su toga dana donijeli. Prva odluka može biti ustajanje toga jutra. Ostale mogu biti odluke što obući, koga nazvati, što doručkovati i tako dalje. Odluke donosimo cijeli dan, ali ne razmišljamo o načinu na koji ih donosimo. Većina odluka donesena je na osnovi prijašnjih iskustava. Katkada tražimo savjet od drugih, katkada važemo dobre i loše strane nekog ishoda, a katkada donesemo odluku jer “osjećamo” da je baš to ispravno. Kada donosimo važne životne odluke, moramo poznavati proces donošenja odluka i uzeti u obzir sve moguće ishode te sagledati problem sa svih strana.

Neka učenici opišu, nacrtaju dijagram ili naprave model vlastita procesa donošenja odluka. Neka učenici međusobno razmijene modele. Zamolite nekoliko učenika da ispričaju razredu kako oni donose odluke. Na ploči pokušajte popisati različite načine donošenja odluka.

Rasprava

- Mijenjate li svoj model donošenja odluka ovisno o vrsti odluke koju donosite?
- Iznenaduje li vas što drugi donose odluke drugačije?
- Komu se obično obraćate za pomoć kada trebate donijeti važne odluke?
- Što mislite, na osnovi čega vi donosite odluke?

Dodatna aktivnost

Neka učenici definiraju pojmove “monarhija”, “demokracija” i “anarhija”. Podijelite ih u male grupe. Neka svaka grupa donese zajedničku odluku o omiljenoj boji (ili jelu, životinji, pjesmi itd.) primjenjujući sve tri metode. Dajte im 3-5 minuta za svaki od načina.

Pitajte čitav razred: koliko ste vremena utrošili na donošenje odluka primjenjujući ova tri načina? Koliko su intenzivno članovi grupe bili uključeni u donošenje odluka? Jesu li članovi grupe zadovoljni svim odlukama? Koja se metoda vama osobno najviše sviđa?

VJEŽBA 2: Model donošenja profesionalnih odluka

Pregled

Učenici će upoznati model donošenja profesionalnih odluka i pokušat će ga primijeniti.

Trajanje

Približno 30 do 40 minuta

Ciljevi

Učenici će shvatiti i primijeniti model donošenja profesionalnih odluka. Uvidjet će koje su vještine potrebne za donošenje profesionalnih odluka.

Potrebni materijali

Model donošenja profesionalnih odluka

Priprema

Nacrtajte na ploču model donošenja odluka:

Odlučiti donijeti odluku → Skupiti informacije o sebi → Istražiti tržište rada → Sagledati sve mogućnosti i posljedice → Donijeti odluku → Napraviti plan djelovanja → Djelovati → Evaluirati svoj napredak i prilagoditi ponašanje

Opis vježbe

Neka učenici u malim grupama rade na modelu donošenja odluka. U ovoj će vježbi grupno donositi odluku za izmišljenu osobu. Recite im da se okvirno dogovore kakva je to osoba. Neka se svaki učenik pokuša uživiti u ulogu. Dajte im sljedeće upute:

Odlučiti donijeti odluku. Spremni ste donijeti odluku o svojoj budućnosti. Zapamtite da se odluke mogu promijeniti i mijenjaju se kako odrastamo i starimo.

- Odluka koju sam spreman donijeti jest... (izabрати zanimanje za koje ćete se pripremiti)
- To želim da mi se dogodi... (vrijeme kada će početi faza djelovanja)

Neka učenici dobro zamisle tu fiktivnu osobu i krenu na drugi korak.

Skupiti informacije o sebi. U prvoj cjelini skupili ste informacije o sebi, željenom načinu života, interesima, sposobnostima, vještinama i radnim vrijednostima.

- Tri najznačajnija područja mojih interesa jesu:
- Preferiram raditi sa (ljudima, podacima/idejama ili stvarima):
- Razvio sam sljedeće vještine:
- Moje tri najznačajnije radne vrijednosti jesu:
- Najbolji sam u sljedećim tipovima inteligencije:

Recite učenicima da ta zamišljena osoba ima iste mogućnosti i sposobnosti upoznati tržište i svijet rada. Prijeđite na treću fazu.

Istražiti tržište rada. U drugoj cjelini učili ste o svijetu rada te utjecaju lokalnih i globalnih trendova na tržište rada.

- Moguća karijera koja me zanima jest (navedite tri mogućnosti):

Sada ste spremni razmisliti o nekoliko mogućnosti.

Sagledati sve mogućnosti i posljedice. Razmislite o svakoj od mogućih karijera iz perspektive svojih interesa, sposobnosti, vještina i radnih vrijednosti. Upišite sve tri moguće karijere u tablicu. Procijenite ih s obzirom na svoje osobine i vrijednosti, na skali od 1 do 4.

- 4 = potpuno zadovoljava
- 3 = zadovoljava
- 2 = donekle zadovoljava
- 1 = nikako ne zadovoljava

Zanimanja:

Interesi	—	—	—
Preferencije	—	—	—
Sposobnosti/vještine	—	—	—
Tip inteligencije	—	—	—
Radne vrijednosti	—	—	—

Ako ste ispunili tablicu, spremni ste za peti korak.

Donijeti odluku. Za koje ste se zanimanje odlučili?

- Pošto sam dobro razmislio o svim mogućnostima, donio sam sljedeću profesionalnu odluku: _____.

Sada je vrijeme planiranja.

Napraviti plan djelovanja. Koji su osnovni koraci u pripremi za to zanimanje?

- Napravio sam plan kako ću se pripremiti za budućnost. Osnovni koraci jesu:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

(dodajte koraka koliko je potrebno)

Spremni ste djelovati.

Djelovati. Kako bih se što bolje pripremio za željeno zanimanje, moram se dalje školovati ili usavršavati:

- Kako bih dobio potrebno znanje, vještine i kvalifikacije za željeno zanimanje, ja ću....

Vi ćete se mijenjati, a time će se mijenjati i vaši ciljevi u karijeri. Kada ćete i koliko često preispitati svoju odluku?

Evaluirati svoj napredak i prilagoditi ponašanje. Ponovo ću pogledati ovaj plan (za dan, mjesec, godinu) i procijeniti svoj napredak te ga, ako je potrebno, prilagoditi ili promijeniti.

- Svoju ću odluku preispitati: _____

Ovo je bila zamišljena situacija. U sljedećoj vježbi donositi ćete vlastite profesionalne odluke.

Rasprava

- Koji je bio najteži dio ovog procesa?
- Mislite li da bi bilo lakše ili teže donositi odluku za sebe? Zašto?

VJEŽBA 3: Donošenje profesionalne odluke

Odlučiti donijeti odluku. Spremni ste donijeti odluku o svojoj budućnosti. Zapamtite da se odluke mogu promijeniti i mijenjaju se kako odrastamo i starimo.

- Odluka koju sam spreman donijeti jest...
- To želim da mi se dogodi...

Pregled

Učenici će donijeti odluku o vlastitoj karijeri koristeći se modelom donošenja profesionalnih odluka.

Trajanje

Približno 30 do 40 minuta

Ciljevi

Učenici će shvatiti i primijeniti model donošenja odluka. Uvidjet će kako različite vanjske promjene i odrastanje utječu na odluke te steći vještine potrebne za donošenje profesionalnih odluka.

Potrebni materijali

Model donošenja profesionalnih odluka

Priprema

Nacrtajte na ploču model donošenja odluka:

Odlučiti donijeti odluku → Skupiti informacije o sebi → Istražiti tržište rada → Sagledati sve mogućnosti i posljedice → Donijeti odluku → Napraviti plan djelovanja → Djelovati → Evaluirati svoj napredak i prilagoditi ponašanje

Opis vježbe

Recite učenicima kako će u ovoj vježbi donijeti odluku o svojoj budućnosti.

Skupiti informacije o sebi. U prvoj cjelini skupili ste informacije o sebi, željenom načinu života, interesima, sposobnostima, vještinama i radnim vrijednostima. Zapišite ih ovdje:

- Tri najznačajnija područja mojih interesa jesu:
- Preferiram raditi sa (ljudima, podacima/idejama ili stvarima):
- Razvio sam sljedeće vještine:
- Moje tri najznačajnije radne vrijednosti jesu:
- Najbolji sam u sljedećim tipovima inteligencije:

Istražiti tržište rada. U drugoj cjelini učili ste o svijetu rada te utjecaju lokalnih i globalnih trendova na tržište rada.

- Moguća karijera koja me zanima jest (navedite tri mogućnosti):

Sagledati sve mogućnosti i posljedice. Razmislite o svakoj od mogućih karijera iz perspektive svojih interesa, sposobnosti, vještina i radnih vrijednosti. Upišite sve tri moguće karijere u tablicu. Procijenite ih s obzirom na svoje osobine i vrijednosti na skali od 1 do 4:

- 4 = potpuno zadovoljava
- 3 = zadovoljava
- 2 = donekle zadovoljava
- 1 = nikako ne zadovoljava

Zanimanja:

Interesi	_____	_____	_____
Preferencije	_____	_____	_____
Sposobnosti/vještine	_____	_____	_____
Tip inteligencije	_____	_____	_____
Radne vrijednosti	_____	_____	_____

Ako ste ispunili tablicu, spremni ste za peti korak.

Donijeti odluku. Za koje ste se zanimanje odlučili?

- Pošto sam dobro razmislio o svim mogućnostima, donio sam sljedeću profesionalnu odluku: _____.

Sada je vrijeme planiranja.

Napraviti plan djelovanja. Koji su osnovni koraci u pripremi za to zanimanje?

- Napravio sam plan kako ću se pripremiti za budućnost. Osnovni koraci jesu:
 1. _____
 2. _____
 3. _____
 4. _____
 (dodajte koraka koliko je potrebno)

Spremni ste djelovati.

Djelovati. Kako bih se što bolje pripremio za željeno zanimanje, moram se dalje školovati ili usavršavati:

- Kako bih dobio potrebno znanje, vještine i kvalifikacije za željeno zanimanje, ja ću....

Vi ćete se mijenjati, a time će se mijenjati i vaši ciljevi u karijeri. Kada ćete i koliko često preispitati svoju odluku?

Evaluirati svoj napredak i prilagoditi ponašanje. Ponovo ću pogledati ovaj plan (za dan, mjesec, godinu) i procijeniti svoj napredak te ga, ako je potrebno, prilagoditi ili promijeniti.

- Svoju ću odluku preispitati: _____

Upravo ste donijeli vlastitu profesionalnu odluku.

Rasprava

- Je li bilo teško donijeti profesionalnu odluku? Zašto?
- Koji se problemi javljaju na putu ostvarenja odabrane karijere?
- Tko vam može pomoći da ustrajete na tom putu i ostvarite ono što ste odlučili?

VJEŽBA 4: Priprema za zanimanje

Pregled

Učenici će na različite načine pokušati dobiti informacije o kvalifikacijama, vještinama, znanjima i sposobnostima potrebnim za njihovo odabrano zanimanje iz treće vježbe.

Trajanje

30 minuta

Ciljevi

Učenici će uvidjeti koji su zahtjevi postavljeni pred njih ako žele raditi u odabranom zanimanju. Proučit će postoje li alternativni načini stjecanja potrebnih kvalifikacija, znanja i vještina.

Potrebni materijali

Ništa

Priprema

Ništa

Opis vježbe

Učenici će proučiti koja su znanja, vještine i kvalifikacije potrebne za njihovo odabrano zanimanje. Informacije se mogu dobiti iz različitih publikacija i knjiga¹ (*Vodič kroz zanimanja*, Razbor, 1998.; različite godišnje brošure Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, npr. *Kamo nakon srednje škole: zaposliti se ili studirati*; različiti vodiči kroz studije i slično) ili razgovorom s ljudima zaposlenim u tom zanimanju.

Neka naprave popis svih zahtjeva koje mogu pronaći. Učenici moraju odlučiti koji će oblik daljnjeg obrazovanja i usavršavanja pohađati. Mogu odabrati, ovisno o željenom zanimanju, više škole i fakultete, razne tečajeve, programe za prekvalifikaciju, učenje kroz praksu ili bilo što drugo što ih osposobljuje za odabrano zanimanje. Neka zapišu koji su oblik obrazovanja i usavršavanja odabrali.

Neka se pokušaju sjetiti nekih alternativnih putova za stjecanje potrebnih vještina i znanja. To može biti čitanje časopisa ili knjiga, pohađanje radionica, obrazovanje u vojsci, volontiranje u željenom zanimanju itd.

Recite učenicima da će im sljedeća vježba pomoći sagledati njihove realne mogućnosti za daljnje obrazovanje i usavršavanje.

¹ Vjerojatno ćete ih pronaći u školskoj knjižnici

Rasprava

- Jeste li otkrili više od jednog načina stjecanja nužnih znanja i vještina za željeno zanimanje?
- Jeste li još uvijek odlučni na svom putu i sigurni u svom izboru zanimanja ili biste preispitali svoju odluku?

Dodatna aktivnost

Neka učenici pokušaju razgovarati s nekim zaposlenim u zanimanju koje su odabrali. Neka pitaju koje su pripreme bile potrebne kako bi se zaposlili i bi li što promijenili u svom obrazovanju i stjecanju vještina (potrebnih za posao) da ponovo počinju svoj radni vijek.

VJEŽBA 5: Kako je to u stvarnosti?

Pregled

Učenici će razmotriti svoju profesionalnu odluku u svjetlu svojih životnih uvjeta i realnih mogućnosti. Suočivši se sa stvarnošću, učenici će pronaći načine svladavanja mogućih problema na svojem profesionalnom putu.

Trajanje

30 minuta

Ciljevi

Učenici će moći objektivno sagledati svoje životne okolnosti i shvatiti da se zapreke i problemi na njihovu

profesionalnom putu mogu svladati. Moći će navesti izvore podrške na svom putu i uvidjeti vrijednost planiranja budućnosti.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Na ploču napišite pitanja iz vježbe.

Opis vježbe

Ispričajte učenicima: “Uskoro ćete napustiti školu i svijet u kojem ste živjeli nekoliko godina. Ulazit ćete polako u svijet rada i to će biti velika promjena u vašem životu. Za mnoge ljude promjena je izazov, a veliki je izazov napustiti sve staro i poznato i otisnuti se u novo i nepoznato. Danas ćete se pokušati sjetiti promjena koje ste već iskusili i načina kako ste se nosili s novim situacijama. Osim toga, svatko će od vas razmisliti o specifičnostima svojih životnih uvjeta te problemima i zaprekama koje se mogu pojaviti na putu vašega profesionalnog razvoja.”

Navedite tri promjene koje ste proživjeli u zadnjih pet godina. Razmislite o njima odgovarajući na sljedeća pitanja:

- U vrijeme kada sam se mijenjao, stvari koje su me najviše mučile bile su:
- Stvari koje su mi stajale na putu kada sam odrastao i mijenjao se bile su:
- Stvari koje su me uzbuđivale i veselile zbog promjene bile su:
- Načini na koje sam svladao poteškoće i zapreke tijekom promjene bili su:

Sada razmislite o zanimanju koje ste odabrali u trećoj vježbi i pokušajte odgovoriti na pitanja:

- Postoje li zapreke i poteškoće u stjecanju znanja i vještina potrebnih za vaše željeno zanimanje (novčane, obiteljske, vremenske, suženost izbora itd.)?

- Navedite svaku od poteškoća i razmislite o mogućem rješenju. Razmislite o članovima obitelji i prijateljima koji vam mogu pomoći, Vladinim programima za pomoć u obrazovanju, profesorima, nastavnicima i savjetodavcima. Navedite barem jedan korak prema rješavanju svakoga problema.
- Razgovarajte u parovima s kolegama o svojoj situaciji i pokušajte doći do novih rješenja.
- Razgovarajte s roditeljima o svojim problemima i mogućim rješenjima.

Rasprava

- Što ste naučili iz ove vježbe?
- Mislite li da možete prijeći razvojni put do željenog zanimanja? Zašto da ili zašto ne?
- Kakvu pomoć u tome trebate?

VJEŽBA 6: Vještine traženja zaposlenja - pisanje životopisa

Pregled

Učenici će naučiti što sve treba sadržavati životopis i za vježbu će napisati vlastiti.

Trajanje

45 minuta

Ciljevi

Učenici će shvatiti koncept životopisa i moći će napisati vlastiti.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Ništa

Opis vježbe

Kada se ljudi prijavljuju za posao, moraju pokazati poslodavcu da su kvalificirani i sposobni za taj posao. To se može pokazati životopisom. Životopis je popis dostignuća pojedinca u njegovoj obrazovnoj i radnoj prošlosti. To je obično prvi dojam koji poslodavac dobiva o kandidatu. Zato je važno da životopis prikaže kandidata u najboljem svjetlu.

Poslodavci obično dobivaju mnogo životopisa i svakome mogu posvetiti vrlo malo pozornosti. Zato životopis treba zaokupiti pozornost poslodavca da pozove kandidata na razgovor. Shvatite životopis kao oglas koji će vam omogućiti razgovor s poslodavcem. Postoji više načina pisanja životopisa, ali ipak je najbolje staviti najvažnije informacije na početak. Na sam početak stavite svoje osobne podatke: ime, adresu, telefonski broj.

Poslodavci žele znati koliko ste uspješni, koja znanja i vještine možete ponuditi, kakve su vaše sposobnosti i što ste sve do sada postigli. Na primjer: “Završen studij psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1990.-1995.) s prosječnom ocjenom 4,5; dobio/dobila stipendiju Grada Zagreba za školsku godinu 1992./93.; magistrirao/magistrirala na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu organizaciju i management 1998.; pohađao/pohađala seminare Transakcijske analize - Metode uspješne komunikacije (1992.-1994.); pohađao/pohađala Tečaj poslovnog

komuniciranja pri Otvorenom sveučilištu (1992.-1993.)” Sve to navedite ispod osobnih podataka. Ovo nazovite “Obrazovanje”.

Sljedeće pišete pod naslovom “Radno iskustvo”. Tu navodite poslove koje ste obavljali, koji pokazuju vaše profesionalne i osobne sposobnosti. Prisjetite se prve cjeline i vježbe 6: “Koje su moje vještine?”

Navedite i “Dodatna znanja i vještine” koji bi mogli biti korisni u zanimanju. Navedite znanja stranih jezika, rada na računalu, položen vozački ispit i sl.

Informacije o nekim osobnim interesima i aktivnostima kojima se bavite nevezano uz posao možete navesti na kraju životopisa pod naslovom “Interesi i aktivnosti”, no to nije nužno.

Na kraj životopisa nije loše staviti preporuke (ako ih možete dobiti) svojih bivših poslodavaca ili profesora. Navedite njihova imena, imena organizacija u kojima rade, njihove adrese i telefonske brojeve.

ŽIVOTOPIS

Osobni podaci

Obrazovanje

Radno iskustvo

Dodatna znanja i vještine

Interesi i aktivnosti

Preporuke

Uz životopis se obično predaje i molba za posao. Molba sadrži podatke za koje se radno mjesto kandidat natječe i na koji natječaj se javlja.

Neka učenici napišu vlastiti životopis kao da se prijavljuju za željeni posao. Neka se učenici u malim grupama kritički osvrnu na napisane životopise.

Napomenite učenicima da ovaj životopis nije jedini koji će napisati. Životopise treba stalno mijenjati i prilagođavati, ovisno o stjecanju novih iskustava, ali i ovisno o poslu za koji se prijavljujemo.

Rasprava

- Što vam je bilo najteže u pisanju životopisa?
- Je li vam potrebna kakva pomoć u pisanju sljedećeg životopisa?

Dodatna aktivnost

Neka učenici pronađu u oglasima neki zanimljiv posao i za vježbu napišu životopis kojim bi se za njega prijavili.

VJEŽBA 7: Vještine traženja zaposlenja - intervju

Pregled

Učenici će naučiti kako se treba ponašati na intervjuu i odigrat će zamišljeni intervju kao kandidat i kao poslodavac.

Trajanje

30 minuta

Ciljevi

Učenici će naučiti korisne tehnike pri intervjuiranju, a vježbom će pokušati razbiti tremu koja se može javiti prilikom pravog intervjua.

Potrebni materijali

Ništa

Priprema

Na ploču napišite popis mogućih pitanja prilikom intervjua:

Pitanja za intervju

- Recite mi nešto o sebi.
- Zašto ste zainteresirani za ovaj posao?
- Navedite mi bilo koji posao koji ste radili, a koji vas je pripremio za ovaj posao.
- U čemu ste najvještiji? Kako ste se do sada služili tim vještinama?
- Što o vama misle vaši bivši profesori ili poslodavci?
- Recite mi nešto o svom obrazovanju.
- Što ste naučili na poslovima koje ste do sada obavljali?
- Zašto mislite da biste trebali dobiti ovaj posao?

Opis vježbe

Što se bolje pripremite za intervju, to ćete biti uspješniji. Dva su najvažnija koraka pronaći što više podataka o poslodavcu (poduzeću u kojem se želite zaposliti) i dobro se pripremiti, tj. uvježbati intervju. Poslodavci preferiraju kandidate koji su dobro upoznati s poslom za koji se prijavljuju te s poviješću i politikom poduzeća. O poduzeću možete naučiti od:

- ljudi zaposlenih u tom poduzeću
- publikacija koje izdaje tvrtka
- praćenja tržišta ako je tvrtka tamo zastupljena
- ljudi zaposlenih u konkurentskoj tvrtki (ove podatke uzimajte s rezervom)

Prvi dojam je bitan. Odjeća jako puno govori. Pokušajte se odjenuti kako mislite da se zaposlenici tog poduzeće odijevaju. Na primjer, prijavljujete li se za posao prodavača u dućanu sportske opreme, posjetite

trgovinu i pogledajte kako su ostali zaposlenici odjeveni. Ipak, najvažnije je biti uredan i čist.

Govorom tijela pokazujete tko ste. Većina ljudi voli snažan stisak ruke i izravan pogled u oči pri upoznavanju. Sjedite na stolcu uspravno ali opušteno. Pokušajte ostaviti dojam da ste sigurni u sebe i svoju stručnost. Pažljivo slušajte intervjuera i pokušajte pročitati neke neverbalne znakove.

Intervju obično počinje upoznavanjem i laganom konverzacijom. Ako vas je netko uputio na ovaj posao ili možda preporučio, a poznat je intervjueru, ovo je pravo vrijeme da to spomenete.

Pustite intervjuera da postavlja pitanja. Njegovo je vrijeme dragocjeno i nemojte ga trošiti za isprazne razgovore.

Poslije intervjuja nemojte zaboraviti zahvaliti intervjueru i pitajte ga kada biste mogli očekivati odgovor.

Podijelite učenike u male grupe po troje. Neka odigraju intervju za željena zanimanja - kao intervjueri, kandidati i promatrači. Promatrač treba kritički promatrati intervju i davati savjete intervjueru i kandidatu. Neka učenici odigraju sve uloge.

Rasprava

- Koja je uloga bila najteža? Zašto?
- Na čemu morate poraditi prije nego što odete na pravi intervju?

Dodatna aktivnost

Pozovite umirovljenike na vježbu kako bi odigrali ulogu intervjuera. Intervjuere morate pripremiti i upoznati s pitanjima koja učenici očekuju.

VJEŽBA 8: Vještine traženja zaposlenja - različiti pristupi tržištu rada

Pregled

Učenici će naučiti različite pristupe tržištu rada.

Trajanje

30 minuta

Ciljevi

Učenici će naučiti kako pristupiti tržištu rada te uvidjeti važnost povezivanja i suradnje s drugima.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Budite spremni nacrtati mrežu izvora informacija na ploču.

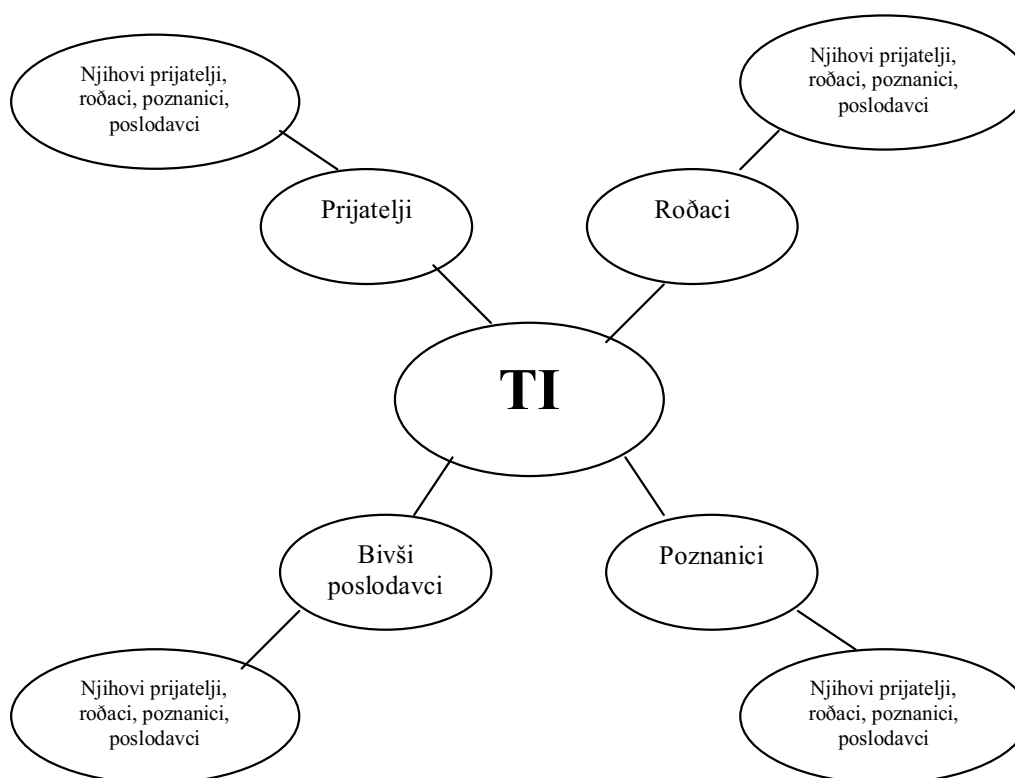
Opis vježbe

Recite učenicima da se pokušaju sjetiti nekoliko pristupa tržištu rada. To bi moglo uključivati čitanje oglasa za posao, skupljanje informacija u zavodu za zapošljavanje, pretraživanje oglasa na Internetu, raspitivanje kod zaposlenih ima li posla u njihovu poduzeću itd. Jedan od najuspješnijih načina jest pristup mrežom izvora informacija.

Ideja “mreže” je jednostavna: Vi već sada poznajete velik broj ljudi. Ti ljudi također poznaju neke ljude i tako dalje. Takva vas mreža može dovesti do zanimljivog i željenog posla. Nacrtajte svoju mrežu unoseći stvarna imena. Počnite od svoje obitelji, zatim prijatelja itd. Ne zaboravite bivše i sadašnje poslodavce i profesore, suradnike s kojima ste radili, poznanike iz aktivnosti u koje ste bili uključeni i sl. Ispričajte im o svojim profesionalnim interesima i upitajte poznaju li koga tko vam može pomoći. Kada nacrtate ovu mrežu, sačuvajte je i širite je čim upoznate nekog novog.

Rasprava

- Što ste naučili iz ove vježbe?
- Možete li navesti bar tri načina kako pristupiti tržištu rada?
- Što mislite, koji bi od ovih pristupa bio za vas najuspješniji?

VJEŽBA 9: Plan djelovanja

Rasprava

- Kakva vam je pomoć potrebna da ostvarite svoje ciljeve?
- Jeste li sada, na kraju ovog programa, zbog nečega zabrinuti?

Plan za budućnost

Pregled

Učenici će se prisjetiti svega što su do sada naučili i napraviti će plan djelovanja.

Trajanje

30 minuta

Ciljevi

Učenici će naučiti planirati svoju budućnost. Obvezat će se da će djelovati u skladu s napravljenim planom.

Potrebni materijali

Pribor za pisanje

Priprema

Na ploču nacrtajte tablicu plana djelovanja.

Opis vježbe

Pročitajte učenicima: "Tijekom ovog programa razmišljali ste o vašim željama, interesima, vještinama, sposobnostima, radnim vrijednostima i mogućnostima zaposlenja. Donijeli ste i prve profesionalne odluke. Sada ste spremni napraviti plan za budućnost." Neka učenici ispune ovakav plan djelovanja.

Kada naprave plan, neka ga pokažu nekomu tko će se zajedno s njima pobrinuti da ga ostvare. Neka pronađu nekoga tko će ih podržati u njihovom planu i hrabriti ih na putu profesionalnog razvoja.

Odredi svoj profesionalni cilj i navedi kako ćeš ga i kada ostvariti.

- Moj profesionalni cilj jest:
- Napravio/napravila sam plan kako ostvariti svoj cilj. Koraci koje ću poduzeti jesu:

	KORAK	KADA?
1.	_____	_____
2.	_____	_____
3.	_____	_____
4.	_____	_____
5.	_____	_____
6.	_____	_____

Ovo je moj plan i sebi sam odgovoran/odgovorna da ću ga izvršiti i redovito ga preispitivati i dopunjavati.

Potpis _____

Svoj sam plan podijelio sa _____

Datum _____

VJEŽBA 10: Diploma!

Pregled

Učenici će se prisjetiti svega što su naučili u programu i izmjerit će svoj napredak ponovo ispunivši upitnik iz prve vježbe prve cjeline “Što znam o svijetu rada?”. Sada su spremni ispuniti konačni plan profesionalnog razvoja. Mogu ga ispuniti na ovoj vježbi ili kod kuće.

Trajanje

40 minuta

Ciljevi

Učenici će moći izmjeriti svoj napredak u poznavanju svijeta rada. Moći će uspješno napraviti plan za budućnost.

Potrebni materijali

- Upitnik “Što znam o svijetu rada?” (prva cjelina, prva vježba)
- Umnožen Plan profesionalnog razvoja
- Umnožena Diploma za svakog učenika

Priprema

Iz dodatka ovog Priručnika umnožite Plan profesionalnog razvoja i Diplomu za svakog učenika.

Opis vježbe

Neka učenici ponovo ispune upitnik “Što znam o svijetu rada?” iz prve vježbe. Neka usporede odgovore koje su dali sada i na početku programa te neka komentiraju svoj napredak.

Ako želite da učenici ispune plan profesionalnog razvoja na ovoj vježbi, recite im da dobro pregledaju

sve što imaju u svojim učeničkim mapama i neka se pokušaju sjetiti vježbi koje su prošli. Ako se odlučite da Plan ispune kod kuće, recite im da imaju sve potrebne informacije u učeničkim mapama.

Upitajte ih što misle o programu u kojem su sudjelovali:

- Navedite tri stvari koje ste naučili o sebi.
- Navedite tri stvari koje ste naučili o tržištu rada.
- Što biste željeli da je još uključeno u ovaj program?
- Koji vam je dio programa najmanje koristio?
- Koje biste savjete dali učenicima koji će se tek uključiti u Školski program profesionalnog razvoja?

Kao nagradu podijelite učenicima diplome i recite im neka ponesu kućama učeničke mape kako bi ih upotrijebili u daljnjem planiranju karijere.

Usredotoči se na budućnost

Popis novih spoznaja iz treće cjeline

Označite onu tvrdnju za koju mislite da ste je naučili sudjelujući u vježbama treće cjeline:

- ☐ Razumijem proces donošenja odluka.
- ☐ Znam način na koji donosim odluke.
- ☐ Mogu primijeniti model donošenja profesionalnih odluka.
- ☐ Razumijem kako vanjske promjene i odrastanje mogu mijenjati profesionalne odluke.
- ☐ Znam koja su znanja, vještine i kvalifikacije potrebne za moje željeno zanimanje.
- ☐ Svjestan/svjesna sam da mogu postojati zapreke na putu mog profesionalnog razvoja.
- ☐ Usvojio/usvojila sam vještine kojima mogu svladati probleme na svom profesionalnom putu.
- ☐ Znam napisati dobar životopis.
- ☐ Znam što je molba za posao i poznajem njezinu strukturu.
- ☐ Osjećam se spremnim/spremnom otići na intervju za posao.
- ☐ Mogu navesti tri načina prikupljanja informacija o tržištu rada.
- ☐ Mogu nacrtati vlastitu mrežu rođaka, prijatelja i poznanika koji mi mogu pomoći pronaći posao.
- ☐ Znam napraviti plan svojega profesionalnog razvoja.
- ☐ Znat ću se ubuduće koristiti znanjima iz ovog programa, ako bude potrebno.

Usredotoči se na budućnost

DODATAK

- Planiranje profesionalne budućnosti: Plan profesionalnog razvoja
- Diploma
- Vodič za roditelje

Usredotoči se na budućnost

Plan profesionalnog razvoja

Osobni podaci

Ime i prezime: _____ Datum: _____
Adresa: _____ Telefon: _____ E-mail: _____
Škola: _____ Profesor: _____

Poznavanje samoga sebe

■ Stvari koje moram znati o sebi kada donosim profesionalne odluke:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Radne vrijednosti

■ Moje radne vrijednosti koje utječu na odabir zanimanja jesu:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Istraživanje svijeta rada

■ Utvrdio/utvrdila sam što mi se sviđa, a što ne, u zanimanjima o kojima sam razmišljao/razmišljala:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Moguća zanimanja

■ Zanimanja koja me interesiraju jesu:

1. _____
2. _____
3. _____

Odluka o budućoj karijeri

■ U ovom trenutku želim krenuti profesionalnim putem, tj. odabrati karijeru:

1. _____
2. _____
3. _____

■ Najvažniji razlozi zašto sam donio/donjela ovakvu odluku jesu (interesi, sposobnosti, radne vrijednosti, mogućnost zarade, realne okolnosti):

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Plan profesionalnog razvoja

■ Napravio/napravila sam plan kako ću se pripremiti za budućnost. Osnovni su koraci:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

Kako tražiti posao?

■ Pri traženju posla učinit ću sljedeće:

1. Zamoliti profesore ili bivše poslodavce da mi napišu preporuke.
2. Dopuniti životopis ili napisati novi.
3. Javiti se zavodu za zapošljavanje.
4. Pripremiti se za intervju.
5. Iskoristiti svoju mrežu poznanstava da saznam ima li gdje koje slobodno radno mjesto.
6. Stupiti u kontakt s potencijalnim poslodavcem.
7. Saznati što više o tvrtki u kojoj se namjeravam zaposliti.
8. Napraviti popis poslova za koje sam se raspitivao.

DIPLOMA

Školski program profesionalnog razvoja
za srednje škole

Usredotoči se na budućnost

*uspješno je završio/završila Školski program profesionalnog razvoja
"Usredotoči se na budućnost"*

Profesor

Škola

Datum

Vodič za roditelje

Odabir zanimanja složena je odluka. Ovisi o interesima i sklonostima, o vještinama, znanjima i sposobnostima, o poznavanju mogućnosti koje se pružaju, o načinima donošenja odluka. O njoj treba razmisliti dobro, a vrlo je važno početi razmišljati pravodobno.

Važno je da djeci pomognemo da što lakše donesu takve odluke. U okviru Školskog programa profesionalnog razvoja namjera nam je da pomognemo vašoj djeci u razmišljanju o njihovu budućem zanimanju.

Što ću biti po zanimanju? Što me zanima? Što mi dobro ide? U čemu sam uspješan? Što me veseli? Kakvi mi se poslovi nude? Gdje ću dobiti informacije o školama? Takva pitanja “muče” svako dijete. Ovim smo programom pokušali pomoći učenicima da dođu do odgovora na tri osnovna pitanja:

- Tko sam ja? (kakve su moje sposobnosti, interesi, želje?)
- Što namjeravam? (koja su mi zanimanja na raspolaganju i kakve mi pripreme trebaju?)
- Kako da to ostvarim? (kojim ću to planom postići?)

Nadamo se da ćemo ih uspjeti potaknuti da razmišljaju o vlastitoj budućnosti. Ako počnu razmišljati sada, bit će im puno lakše donijeti odluku o svojoj karijeri kada za to dođe vrijeme.

Voljeli bismo kada biste im i vi u tome pomogli. Obitelj ima golem utjecaj na odluke mladih ljudi o njihovu budućem zanimanju i poslu. Najvažnija uloga obitelji jest pružanje podrške. Stoga je važno da podržite i ohrabrite svoje dijete da samostalno i odgovorno odluči o svom budućem zanimanju. Druga uloga obitelji svakako je pružanje iskustvenih savjeta. Budite otvoreni i iskreni prema svojoj djeci, slušajte ih i razgovarajte s njima, tako da im vaša iskustva posluže kao primjer i pouka.

Ovaj će vam vodič pomoći da se upoznate s onim što ćemo pokušati prenijeti mladim ljudima na početku njihova profesionalnog puta. Pitajte svoju djecu o cjelokupnom programu i o onome što u njemu uče.

Važnost izbora zanimanja i njegov utjecaj na život pojedinca

Zanimanje i posao isprepleću se sa svim poljima života pojedinca. Može se reći da ljudi djeluju na pet međusobno povezanih polja, koja zahtijevaju određeno vrijeme, energiju, predanost i pažnju. Ključ za postizanje uspješnog života leži u pronalaženju ravnoteže između tih pet polja.

Posao nije samo izvor prihoda dovoljnog za ekonomsku sigurnost. Zanimanje i karijera pojedinca bitno određuju cijeli njegov život. Oni određuju njegov materijalni položaj, društveni ugled, mjesto stanovanja, prijatelje. Oni određuju način na koji pojedinac vidi samoga sebe, kao i način na koji se drugi pojedinci ponašaju prema njemu. Zato možemo reći da je planiranje i usmjeravanje vlastite karijere zapravo planiranje vlastita života.

Obitelj je zajednica u kojoj smo zaštićeni, voljeni, ohrabrivani, sretni. Obiteljske odluke donosimo da bismo vodili skladan obiteljski život. Svjesno odabiremo životnog partnera i planiramo veličinu obitelji. Gradimo odnose koje priželjkujemo i biramo posebne prilike koje slavimo. Uređujemo svoj dom onako kako to volimo. Sve to zajedno čini našu obiteljsku karijeru i određuje naš stil života.

Društvena djelatnost je način na koji sudjelujemo i pridonosimo napretku naše zajednice. Neki ljudi aktivno sudjeluju u politici, drugi sudjeluju u radu raznih udruga i odbora kako bi pripomogli razvoju i napretku šire zajednice, a neki smatraju da je plaćanje poreza i glasovanje sve za što imaju vremena tijekom naporna života. Naša društvena djelatnost može se smatrati društvenom karijerom. I ona će, naravno, oblikovati naš život.

Duhovna strana zadovoljit će naše duhovne potrebe ispunjavanjem moralnih, estetskih i/ili religijskih vrijednosti. Većina ljudi ima potrebu da dio svojeg života posveti poboljšanju sebe i okoline u kojoj žive. U kojoj ćemo se mjeri i na koji način posvetiti našim moralnim, estetskim ili religijskim vrijednostima, odrazit će se na našem stilu života.

Slobodno vrijeme je način na koji provodimo vrijeme kada među obavezama svakodnevnog života pronađemo dragocjen trenutak za nas same. To je polje života u kojem pronalazimo najviše zadovoljstva, pa ako ga zanemarujemo, naše fizičko i psihičko zdravlje može trpjeti ozbiljne posljedice. Bilo da se bavimo hobbijem ili sportom, čitamo ili radimo nešto drugo, slobodno vrijeme treba promatrati kao važan čimbenik u održavanju ravnoteže našeg života.

Pravilan odabir zanimanja pridonijet će ravnoteži između životnih polja. Zanimanje nam treba omogućiti da živimo na način koji volimo, da smo okruženi ljudima s kojima želimo biti okruženi, da imamo dovoljno vremena za obitelj, da se u slobodno vrijeme možemo posvetiti sebi, da možemo društveno djelovati onako kako to hoćemo te da možemo ispunjavati svoje duhovne potrebe. Drugim riječima, dobro izabrano zanimanje treba nam omogućiti da i na drugim poljima života budemo sretni.

Kako se razvija karijera?

Karijera je cijeli profesionalni život pojedinca. Uključuje sve njegove uloge. Od škole i sitnih kućanskih zadataka, preko povremenih poslova, do svih njegovih zanimanja i stalnih poslova te do obiteljskih i drugih aktivnosti. Da biste se mogli bolje odlučiti, treba voditi računa o tri faze razvoja karijere.

Svjesnost je prva faza u kojoj pojedinac upoznaje sebe – svoje interese, vrijednosti, sposobnosti. Postaje svjestan svoje posebnosti, ali i svijeta koji ga okružuje. Glavni zadatak učitelja i roditelja jest da zajedno proširuju učenikovo shvaćanje profesionalnog svijeta i da u učeniku potiču proces istraživanja samog sebe.

Istraživanje je faza u kojoj pojedinac istražuje, iskušava, eksperimentira i donosi privremene zaključke o budućoj karijeri. To je vrijeme da se uklone mogućnosti koje se nisu pokazale dobrima ili provedivima i da se širina izbora suzi na nekoliko sigurnijih i zadovoljavajućih varijanti. To je i proces traženja koji će se kasnije u životu isplatiti. Na koncu, istraživanje će dovesti do odluke o izboru budućeg zanimanja i posla.

Priprema je faza koja nastupa kada je odluka o odabiru zanimanja i posla donesena. Na tom stupnju treba utrti stvarni put do postizanja ciljeva u karijeri. Katkada pripremanje uključuje učenje, drugom prilikom pak tehničku izobrazbu, a u ostalim slučajevima može se raditi jednostavno o utvrđivanju svih pojedinosti da bi se postigli željeni ciljevi.

Važno je naglasiti da se u životu kroz ove faze prolazi više puta. Ljudi se s vremenom mijenjaju, stvari koje su im prije bile odbojne znaju im postati privlačne. Upravo je zato važno prihvatiti činjenicu da je karijera životni proces i da se ona mijenja tijekom cijelog života pojedinca. Zato treba uvijek proučavati sebe, istraživati i planirati svaki životni korak.

Zašto je važno donositi odluke?

Jedan od najvažnijih aspekata u profesionalnom razvoju jest donošenje odluka. Mnogi se ljudi boje donošenja pogrešne odluke, pa zato izbjegavaju donošenje odluka uopće. Neki ljudi brzo donose odluke, a onda požale svoju naglost. Za druge se pak čini da vjeruju svojim nagonima, ali zapravo ne mogu objasniti način na koji donose odluke.

Cijelo vrijeme donosimo razne odluke: kada da ustanemo, što da pojedemo za doručak, pored koga da sjednemo, koju radijsku stanicu slušamo. Većina tih odluka ne zahtijeva veće razmišljanje ili napor. No život povremeno stavlja pred nas teške i zahtjevne izbore, a oni koji vjeruju u vlastiti način donošenja odluka osposobljeniji su za donošenje pravih odluka i za poduzimanje odgovarajućih akcija.

Mnogi adolescenti prvi put u životu trebaju donijeti teške i važne odluke. U razdoblju kada se sve više osamostaljuju, trebaju biti osposobljeni za donošenje odluka koje će im omogućiti izbor ispravnog životnog puta. Roditelji i ostali članovi obitelji mogu im biti podrška pri odlučivanju o vlastitoj karijeri.

Dobro odlučivanje često je povezano s dolje navedenim čimbenicima. Da bi se donijela neka odluka, potrebno je:

- jasno odrediti koju odluku treba donijeti
- prepoznati mogućnosti između kojih treba odlučiti
- istražiti posljedice svake mogućnosti
- prepoznati osobne vrijednosti koje su povezane s donošenjem neke odluke
- prepoznati prioritete
- promatrati odluku u sklopu drugih životnih ciljeva
- tražiti podršku i mišljenja iz različitih izvora
- donijeti odluku
- znati kako ocijeniti vrijednost donesene odluke

Kako aktivno sudjelovati kada vaše dijete donosi odluku o budućem zanimanju?

Naša djeca izvrgnuta su u svojem razvoju utjecaju mnogih ljudi, vršnjaka, televizijskih i filmskih zvijezda, učitelja, likova iz knjiga, susjeda. No više je istraživanja pokazalo da je roditeljski utjecaj glavni čimbenik kada se pred učenika postavljaju složeni problemi poput odabira zanimanja i planiranja ostalih aspekata njihova života. Škola i roditelji zajedničkim radom mogu učeniku stvoriti najpovoljnije uvjete za školovanje i izobrazbu, tako da jednog dana bude osposobljen za donošenje važnih životnih odluka. Dolje smo naveli nekoliko bitnih uloga koje roditelji mogu odigrati u profesionalnom razvoju svoje djece.

Iskusni prijatelj. Pričajte o poukama koje ste naučili tijekom svoga profesionalnog razvoja. Da možete nešto ponoviti ili promijeniti, što bi to bilo? Istaknite kako i loša iskustva mogu pozitivno utjecati na školovanje. Podijelite sa svojim djetetom sudove i stavove koji su rezultat vašeg promatranja vrijednosti, prioriteta i potreba povezanih s donošenjem odluke o budućem zanimanju i poslu. Djeca promatraju naš način prilaženja i rješavanja poslovnih zadataka, naš stupanj predanosti poslu i vrste vještina koje upotrebljavamo kako bismo radili učinkovito. Ona promatraju i naše negativne reakcije na posao i utjecaj posla na naše stavove i ponašanje. Pričajte im što volite i što ne volite na svojem radnom mjestu i zašto je to tako.

Izvor informacija. Djeci trebaju istinite informacije o radnom mjestu. Potrebni su im izvori i imena ljudi koji im mogu dati točne podatke koji će im pomoći u donošenju odluke. Prikupite im svježje i točne podatke o poslovnom svijetu, uputite ih k osobama koje im te podatke mogu dati i, najvažnije, naučite djecu da sama dođu do informacija i da nauče tražiti i prikupljati podatke koji ih zanimaju.

Slušač. Slušajte snove, brige, nade, nesigurnosti i uzbuđenja djece kada govore o svojoj budućnosti. Slušajte kako donose odluke. Slušajte što pričaju o poslovima o kojima razmišljaju. Poslušajte i njihove zahtjeve za pomoć. I ne slušajte samo s pola uha!

Instruktor. Učite djecu vještinama koje će moći upotrebljavati u različitim situacijama tijekom cijelog života – kao npr. vještine komuniciranja, vještine rješavanja problema, vještine snalaženja i ponašanja u društvu, organizacijske vještine, vještine ispravljanja pogrešaka itd. Podijelite s njima posebne metode ili tehnike koje su vama pomogle pri stjecanju i upotrebljavanju tih vještina.

Stvaralac prilika. Istraživanje je moćno oružje u smanjivanju broja mogućih izbora i u donošenju odluke. Omogućite djetetu da prouči različite poslove, da promatra kako ljudi rade, da dođe do knjiga i brošura o zanimanjima i školama koje ga zanimaju, da uči iz kompjuterskih programa ili da stekne praktično iskustvo u profesionalnom svijetu.

Stvaralac ravnoteže. Pomozite djeci da uravnoteže svoj život. Pomozite im da uvide kako ljudi djeluju na pet međusobno povezanih polja – posao, slobodno vrijeme, obitelj, građansko društvo i duhovna strana. Tako će uvidjeti važnost pravilnog odabira zanimanja.

Motivator. Najbolji je motivator onaj koji se zanima za profesionalni razvoj vašega djeteta. Vaša visoka, ali istodobno i realna, očekivanja pomoći će vašem djetetu da si postavi najbolje ciljeve. Podrška njegovu sudjelovanju u Školskom programu profesionalnog razvoja dat će ozbiljnost cijelom procesu. Isticanje važnosti iskustava stečenih u školi, kada to vaše dijete izgubi iz vida, pomoći će mu da se usredotoči na učenje. Pomozite djeci da otkriju svoje talente.

Adolescencija i adolescenti

Adolescencija može biti teško vrijeme i za roditelje i za mladež. Adolescencija je vrijeme promjena, vrijeme kada su mladi sve manje poslušna djeca ovisna o roditeljima i kada odrasli napuštaju dio svoga autoriteta da bi mladima dopustili da postanu sami odgovorni za svoje živote. To je vrijeme prilagodbi, vrijeme kada i mladi i roditelji iskušavaju nove načine ponašanja i stvaraju novu sredinu pogodnu za nastale promjene.

Što osjećaju i kako se ponašaju adolescenti:

- traže vlastito mišljenje o sebi
- iskušavaju razne načine ponašanja
- traže nezavisnost
- trebaju osjećaj sigurnosti
- trebaju odobravanje i često ga prihvataju od bilo koga tko ga nudi
- riskiraju i eksperimentiraju
- razvijaju smisao za natjecanje
- razvijaju samopoštovanje
- stječu nove i zrelije društvene veze
- razvijaju stavove prema različitim društvenim grupama i institucijama
- razvijaju vještine i stavove koji će im dati osjećaj snage
- prihvataju svoju snagu i svoja ograničenja

Roditelji i obitelji lakše mogu prepoznati neke od razloga zašto mladi u tom razdoblju kao da se bore sami sa sobom, ako su svjesni nekih od navedenih aspekata. S obzirom na to da je riječ o normalnoj mladeži, adolescenti bi se zapravo i *trebali* malo boriti, jer izazovi koji stoje pred njima nisu nimalo laki. U svakom slučaju, ljubav, podrška, razumna ograničenja i zdravo rasuđivanje ljudi važnih u njihovom životu mogu mladima dati čvrste temelje ne samo da prežive nego i da uspiju u ovom vremenu velikih promjena.

Usredotoči se na budućnost

Školski program profesionalnog razvoja Usredotoči se na budućnost nastao je u okviru šireg projekta *Profesionalno informiranje i savjetovanje* kojeg je kao regionalni projekt financirao njujorški Institut Otvoreno društvo. Projekt je započeo 1996. godine u desetak evropskih zemalja. U Hrvatskoj je dosad ostvareno nekoliko većih ciljeva: izdavanje Vodiča kroz zanimanja i njegova donacija svim osnovnim i srednjim školama i knjižnicama u Hrvatskoj, izrada web stranica sa svim tekstovima Vodiča kroz zanimanja i interaktivnim upitnikom profesionalnih interesa, prijevod, adaptacija i početna standardizacija Hollandovog upitnika profesionalnih interesa USPI (Upitnik za samoprocjenu profesionalnih interesa ili Self-directed Search: SDS) te adaptacija i organizacija Školskog programa profesionalnog razvoja.

- **Voditelj projekta Profesionalno informiranje i savjetovanje**
Branimir Šverko
- **Stručni savjetnici**
Ivan Sobota
Vladimir Poturić
- **Koordinator projekta u Institutu Otvoreno društvo - Hrvatska**
Danica Eterović
- **Voditelj Školskog programa profesionalnog razvoja**
Iva Šverko
- **Pokusna primjena Školskog programa profesionalnog razvoja**
Toni Babarović
Jasenska Đurić
Iva Šverko

Zahvaljujemo učenicima, nastavnicima i ravnateljima *Osnovne škole Šćitarjevo* iz Šćitarjeva, *Osnovne škole Ivana Cankara* iz Zagreba i *Tehničke, industrijske i obrtničke škole* iz Čakovca što su nam omogućili da pokusno provedemo program i time započnemo njegovu adaptaciju.

